ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 22. Σάββατον 6/18 Μαΐου 1878. Τιμὴ 3 χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις, 5/17 Μαΐου.

ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ
ΠΡΟ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε ἀριθμ. 21).

Τῇ 4 σεπτεμβρίου συνῆλθον εἰς συνδιάσκεψιν ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν ἐν Λονδίνῳ ὁ δοὺξ Οὐέλλιγκτων καὶ ὁ λόρδος Ἄβερδην, ἀντιπροσωπεύοντες τὴν Ἀγγλίαν, ὁ κόμης Ματούσεβιτς καὶ ὁ πρίγκηψ Λίεβεν, ἀντιπροσωπεύοντες τὴν Ῥωσσίαν. Κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν ταύτην ὁ δοὺξ διὰ μακρῶν ἐξέθετο τὴν πολιτικὴν ἣν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ὑπεστήριζεν, ὑπέμνησεν ὅτι ἀείποτε ἐπεδίωξεν αὐτὸς πολιτικὴν συνδιαλλαγῆς καὶ παραχωρήσεων πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, παρεπονέθη ὅτι παρὰ τὰς πράξεις ταύτας τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ὁ τῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτωρ δυσπιστίαν πάντοτε ἐξεδήλου ἐν ἑκάστῃ εὐκαιρίᾳ, καὶ τέλος συνέστησεν εἰς τοὺς ῥώσσους πληρεξουσίους τὴν ἀνάγκην τῆς ὅσον τάχιον λύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος κατὰ τρόπον εὐχάριστον τῇ τε Ἀγγλίᾳ καὶ Ῥωσσίᾳ.

Ὁ δοὺξ παρέστησεν αὐτοῖς ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ χώρα αὕτη (ἡ Ἀγγλία) ἧττον παντὸς ἄλλου ἐν Εὐρώπῃ κράτους φοβεῖται καθεστώτων ἀνατροπὰς καὶ τοὺς ἐργάτας τοιούτων ἀνατροπῶν· διεβεβαίωσε τῷ τε πρίγκηπι Λίεβεν καὶ τῷ κόμητι Ματούσεβιτς μετὰ παρακλήσεως ὅπως διαβιβάσωσι τῷ αὐτοκράτορι ὅτι, καίτοι αὐτὸς ὡς ὑπουργὸς τοῦ βασιλέως λίαν ἴσως ἀπαρέσκει τῷ αὐτοκράτορι, ἔχει τοὐλάχιστον τὴν ἀξίαν τοῦ νὰ ἦναι κεκηρυγμένος ἐχθρὸς παντὸς ἐργάτου ἀνατροπῶν, καὶ ἐπιμόνως ὑπέδειξεν αὐτοῖς ὅτι ἀνάγκη νὰ γνωστοποιηθῇ τῷ αὐτοκράτορι ὁ ἐκ συστάσεως ἐν Ἑλλάδι ἑστίας ἀνατροπῶν κίνδυνος, διότι ὑποστήριξις τοιούτων ἀνατρεπτικῶν ἀρχῶν πράγματα θὰ παρεῖχε τῇ Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, καθ' ὅσον ἡ δράσις αὐτῶν οὐδόλως θὰ περιωρίζετο ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα κράτη ἐπεκτεινομένη θὰ παρῆγε πολέμους νέους καὶ ἐλεεινότητα εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ὁ δοὺξ καλῶς ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ εὐκαιρία πρὸς ἀρωγὴν τῆς Τουρκίας εἶχε παρέλθει ἀπὸ πολλοῦ, περὶ δὲ τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἔγραφε τῇ 4 ὀκτωβρίου πρὸς τὸν λόρδον Ἄβερδην τὰ ἑπόμενα.

Παράλογος θὰ ἦτο πᾶσα ἰδέα περὶ τῆς ἐν Εὐρώπῃ ὑποστηρίξεως τοῦ κράτους τῶν Τούρκων. Ὤχετο τοῦτο πράγματι, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ἡ γενικὴ ἡσυχία, ἤ, ὅπερ ταὐτὸν, ἡ πεποίθησις πάντων πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ἡσυχίας ταύτης. Οὐδόλως βέβαιός εἰμι ὅτι ἡ τῶν πραγμάτων μέλλουσα κατάστασις ἔσται οὐχὶ χείρων τῆς ἀμέσου ἐξαλείψεως τοῦ κράτους τῶν Τούρκων.

Ἡμέρας τινὰς βραδύτερον ὁ δοὺξ εἶχε τὸ κείμενον τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως, τῇ δὲ 10 ὀκτωβρίου συνέταξεν ὑπόμνημα μετ' αὐστηρότητος πραγματευόμενον περὶ τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης καὶ καταμεμφόμενον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ἐπὶ ἀθετήσει τῶν πρὸς τὰς δυνάμεις ἐπανειλημμένων αὐτοῦ ὑποσχέσεων. Κατὰ τὸν δοῦκα διὰ τῆς συνθήκης ἐκείνης ἡ Ῥωσσία ἐσκόπει οὐχὶ τὴν κατάλυσιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἀκρωτηριασμὸν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, καὶ τοῦτο ὅπως ἔχῃ αὐτὸ ἕρμαιον τῆς θελήσεως τῶν Μοσχοβιτῶν. Τὴν διάταξιν τοῦ 7 ἄρθρου, τὴν σχετικὴν πρὸς τὸν πλοῦν τοῦ Ἑλλησπόντου, ὁ Οὐέλλιγκτων ἐχαρακτήρισεν ὡς διαρκῆ κατάργησιν τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, καὶ ὡς ἀντικειμένην τῷ διεθνεῖ δικαίῳ τῆς Εὐρώπης, ἐν συνόλῳ δὲ τὴν εἰρήνην τῆς Ἀδριανουπόλεως ὡς πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἡσυχίαν κατέδειξεν ὡς ἀπειλὴν πολλῷ σοβαρωτέραν καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ἐξαλείψεως τῆς τουρκικῆς ἰσχύος. Τὸ κατὰ τὴν τότε περίστασιν πρακτέον ὁ δοὺξ ἐφρόνει ὅτι ὑπελείπετο *ἐν τῇ συνομολογή-*

σει ὑποχρεώσεων ἢ τῇ συνεννοήσει τῶν πέντε δυνάμεων, ὅπως ἐν περιπτώσει καταλύσεως τῆς ὀθωμανικῆς μοναρχίας αἱ τέως εἰς τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς ὑπαγόμεναι ἐπαρχίαι διατεθῶσι κατὰ τὴν κοινὴν ἀπόφασιν τῶν πέντε δυνάμεων, συγκαλουμένων ἐν συνδιασκέψει. Ἀδύνατον, ἔλεγε, τοιαύτη τις συμφωνία νὰ γείνῃ ἀντικείμενον συνθήκης — διότι ἡ ἐπὶ τοιαύτης συνθήκης δημοσία συζήτησις θὰ ἐπήνεγκε τὴν καταστροφὴν—ἧς ἐσκοπεῖτο ἡ πρόληψις—μυστικὴ ὅμως συνεννόησις ἑκάστην τῶν δυνάμεων θὰ ἐξησφάλιζεν ὡς πρὸς τὰς ἐπιθέσεις τῶν λοιπῶν.

Τοιαύτης συμφωνίας ἐπιτυγχανομένης, δυνάμεθα εἰπεῖν τῷ δημοσίῳ, ὅτι ὁ καταμελισμὸς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους οὐδόλως συνεπάγει πόλεμον, οὐδὲ τὴν ὑπεροχὴν ἑνὸς τῶν κρατῶν ἐπαυξάνει κατὰ τρόπον ἀλλοιοῦντα τὴν γενικὴν τῶν κτήσεων ἰσορροπίαν καὶ παρέχοντα εἰς τὰς ἄλλας δυνάμεις εὔλογον αἰτίαν ὑπονοιῶν.

Τοσοῦτο ἐξημμένον ἦν τότε τὸ κατὰ τῆς Ῥωσσίας αἴσθημα ἐνίων τῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως, ὥστε ὁ λόρδος Ἑλλενβορωχ ἐξεπόνησε σχέδιον παραστάσεων πρὸς τὴν Ῥωσσίαν. Ἐν τῷ ἔργῳ ἐκείνῳ ὑπ' ὄψιν ἐλήφθησαν παραμεμορφωμένοι καὶ ὅλως ὑπερβολικοὶ οἱ τῆς εἰρήνης ῥωσσικοὶ ὅροι, διὰ τοῦτο δὲ ὁ Οὐέλλιγκτων, ἀποφαινόμενος περὶ τοῦ ἐγγράφου, ἔγραφε τῇ 17 ὀκτωβρίου.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐξεδήλωσε πρόθεσιν περὶ τροποποιήσεως τῶν μετὰ τοῦ σουλτάνου συνθηκῶν αὐτοῦ . . . Ἀγνοοῦμεν, τῇ ἀληθείᾳ ὁποῖαί τινες ἔσονται αἱ λεπτομέρειαι τῆς συνθήκης. Γιγνώσκομεν ὅτι ὑφίσταται εἰρήνη, ἀλλὰ θετικῶς οὐδὲν πλειότερον τούτου γινώσκομεν. Λέγεται ἡμῖν σὺν ἄλλοις ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ νὰ ἀναζεύξωσι τὸν Αἶμον καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν Δούναβιν· ὅτι προτίθεται νὰ ἐγκαταλείψῃ σημαντικὸν μέρος τῶν πεντήκοντα ἑκατομμυρίων ταλλήρων καὶ νὰ μὴ κρατήσῃ ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτοῦ τὰς ἡγεμονίας. Πιθανὸν νὰ ὑπάρξῃ εἰσέτι ἀνάγκη παραστάσεων, οὐχ ἧττον ὅμως γελοῖον θὰ ἦτο τοιοῦτό τι πρὶν ἢ γνωρίσωμεν πρὸς τί ἔχομεν ν' ἀπευθύνωμεν παραστάσεις.

Τὸ τῆς συνθήκης Ἀδριανουπόλεως 7 ἄρθρον ἔδωκεν ἰδίᾳ ἀφορμὴν εἰς σφοδρὰς ἐνστάσεις, ἐπὶ τούτῳ δὲ δύο ὑπομνήματα συνέταξεν ὁ Οὐέλλιγκτων, ὅπως παραστήσῃ ὅτι τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο οὐ μόνον ἀπετέλει αὐτόχρημα παραβίασιν τῆς κυριαρχίας καὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Πύλης, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ἐπιβλαβὲς ἦν εἰς τὰ κατὰ θάλασσαν συμφέροντα τῆς Εὐρώπης. Τὸ δεύτερον τῶν ἐν λόγῳ ὑπομνημάτων, τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 νοεμβρίου, τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου θεωρίας τοῦ δουκὸς ἐπὶ τὸ σαφέστερον συνοψίζει ὡς ἑξῆς.

Τὸ 7 ἄρθρον τῆς συνθήκης ἀθέτησις τυγχάνει τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Πύλης, πρῶτον διότι παρὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς προγενεστέρας συνθήκας, τὸν ἐν τοῖς τουρκικοῖς ὕδασι πλοῦν ἐπιτρέπει παντὶ πλοίῳ παντὸς μεγέθους καὶ ἔθνους, καὶ δεύτερον διότι ἀπαγορεύει τὴν ἐν τοιούτοις πλοίοις ἐπίσκεψιν τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν πρὸς ἐπιβεβαίωσιν ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα οὐδόλως πολεμικά εἰσιν, οὐδὲ πεπληρωμένα ἐνόπλων προσώπων ἢ ἀτόμων, ὧν παρακωλυτέα ἡ ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῶν ὀθωμανικῶν κτήσεων μεταφορά. Διὰ τῆς ἀθετήσεως ταύτης τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Πύλης ἡ κατὰ τῶν ἐσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν ἐπιβουλῶν ἀσφάλεια τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἀφίεται τῇ διακρίσει τῆς Ῥωσσίας, ἡ δὲ Πύλη, ἀποστερουμένη τοῦ παντὶ ἔθνει πολυτιμοτάτου τῶν δικαιωμάτων, ἤτοι τῆς ἐπιβλέψεως διὰ πᾶσαν ἔνδοθεν ἢ ἔξωθεν προδοσίαν, οὐδὲ τὰ ἐν τοῖς ὕδασιν αὐτῆς πλοῖα δύναται νὰ ἐπισκέπτηται, οὐδὲ τὰ ἐξ αὐτῶν ὅποπτα δύναται νὰ κρατήσῃ ἄνευ κινδύνου ἀντιποίνων. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας ἔσται κατὰ συνέπειαν ὑπεύθυνος διὰ πᾶσαν εἰς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους προσγενησομένην διαταραξιν ἐκ καταχρήσεων πλοίων ξένων ἐθνῶν, ἐπίσης διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἁπάντων ἀπηλλαγμένων τουρκικῆς ἐπισκέψεως. Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Πύλης σπουδαίως ἐνδιαφέρει εἰς ὅλας τὰς χριστιανικὰς δυνάμεις. Ἡ κατὰ θάλασσαν ἀνεξαρτησία, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἐν τοῖς ὕδασιν αὐτῆς ἐλευθέρα ἐξάσκησις τῆς κυριαρχικῆς αὐτῆς ἐξουσίας, μεγίστην ἔχει τὴν σημασίαν δι' ἁπάσας τὰς δυνάμεις τῆς Μεσογείου καὶ ἐν γένει δι' ὅλας τὰς ναυτικὰς δυνάμεις. Ἡ τῆς ἐλευθέρας ταύτης ἐνεργείας ἀποστέρησις καὶ ἡ ἐκ τοῦ σουλτάνου εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας μεταβίβασις τῆς εὐθύνης ταύτης ἀποτελοῦσιν ἀλλοίωσιν τῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Εὐρώπης, τὸ μάλιστα σημαντικὸν εἰς τὰ συμφέροντα τῆς χώρας ταύτης.

Τῇ 8 νοεμβρίου ὁ δοὺξ ἀπέστειλε τῷ λόρδῳ Ἀβερδὴν περίληψιν μακρᾶς διαλέξεως, ἣν περὶ τῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως ἔσχε πρὸς τὸν κόμητα Ματούσεβιτς. Ὁ Οὐέλλιγκτων διεβεβαίωσε πρὸς τὸν κόμητα ὅτι ἡ Ἀγγλία οὐδὲν ἕτερον ἐπεδίωκεν ἢ τὴν διατήρησιν τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης· προσέθηκεν ὅτι τὸ κατ' αὐτὸν αἱρετωτέρα θὰ ἦτο μετριοπαθεστέρα πολιτικὴ τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς πρὸς τὴν Τουρκίαν

συνθήκης, ὡς καὶ ἡ ἐκδήλωσις πλειοτέρας ἀποστροφῆς κατὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν διαβιβαζομένων αὐτῷ ὑβριστικῶν ἐκθέσεων περὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ δουκὸς καὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ. Ἐπάναγκες, προσεπιλέγει ὁ Οὐέλλιγκτων, *ὁμιλῆσαι σαφῶς, ἀλλὰ καὶ εὐπρεπῶς, περὶ τῶν εἰς τοὺς πορθμοὺς πλόων*, ἐν ὑστερογράφῳ δὲ εὐκρινέστερόν πως πραγματεύεται περὶ τῶν δυσχερειῶν, ἃς ἑκάστοτε παρεῖχεν αὐτῷ ὁ πρίγκηψ Λίεβεν.

Ἐναργὲς παρίσταταί μοι ὅτι, ἐὰν τὰς περὶ Λίεβεν αἰτιάσεις ἡμῶν καταπαύσωμεν, τὰ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν πράγματα ἀπόκειται νὰ διεξαγάγωμεν διὰ μόνου τοῦ ἐν Πετρουπόλει ἡμετέρου ὑπουργοῦ. Ἠτιάθημεν ὅτι κακὴ ἐγίνετο τῶν πραγμάτων ἡ παράστασις, ἀλλὰ τὴν αἰτίασιν ἡμῶν οὐδόλως ἠθέλησαν νὰ ἐννοήσωσι. Καὶ ὅμως περὶ ῥαδιουργιῶν οὐδὲν εἴπομεν, διότι τὰς ῥαδιουργίας κρίνομεν ἀνάξιον ἡμῶν νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν. Ἐκ τῶν ἐν λόγῳ ῥαδιουργιῶν πρόδηλον καθίσταται ὅτι μυστικὸν οὐδὲν δυνάμεθα νὰ ἐμπιστευθῶμεν εἰς ἀνθρώπους, οἷοι οἱ Λίεβεν. Μήτοι, λόγου χάριν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμέν τι τῷ Λίεβεν ἢ καὶ αὐτῷ τῷ Ματούσεβιτς περὶ τῶν ἐν τοῖς πορθμοῖς πλόων; Μήτοι οἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου λόγοι ἡμῶν δὲν θὰ διαβιβασθῶσι ταχυδρομικῶς καὶ πρὸς τὸν λόρδον Γρέϋ, καὶ πρὸς τὸν λόρδον Πάλμερστων, καὶ πρὸς τὸν κ. Οὔσκισον; Ἀνάγκη λοιπὸν τοὐντεῦθεν ν' ἀκούωμεν μὲν τοῦ Λίεβεν, ν' ἀπαντῶμεν ὅμως διὰ τοῦ λόρδου Ἐϊτεσβουρῆ. Οὕτως ὁ αὐτοκράτωρ κατανοήσει ὅτι ἄτοπος ἡ ἀνάθεσις τῶν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν σχέσεων αὐτοῦ εἰς ἄνδρας τοιούτους.

Ἕνα περίπου μῆνα μετέπειτα, ἤτοι τῇ 15 δεκεμβρίου, ὁ Οὐέλλιγκτων γράφων πρὸς τὸν λόρδον Ἐϊτεσβουρῆ παραπονεῖται ὅτι μυστικαὶ ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐτηρήθησαν ἐπὶ πολὺ αἱ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας διαπραγματεύσεις, ἀποφαίνεται δὲ ὅτι οἱ διὰ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκης συνομολογηθέντες ὅροι εἰρήνης ὑπολείπονται τῶν πολλῶν καὶ ἐπανειλημμένων τοῦ αὐτοκράτορος ὑποσχέσεων περὶ μετριοπαθείας.

Ὀφείλω εἰπεῖν ὅτι οἱ τοὺς ὅρους τῆς πρὸς εἰρήνευσιν συνθήκης ταύτης διαπραγματευθέντες, παρὰ τὰς ἐπαγγελίας καὶ ὑποσχέσεις τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος—παρὰ τὰς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Πύλης, παρὰ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν μὴ ἐπέκτασιν τῶν ῥωσσικῶν κτήσεων—οὐ μόνον παρεῖδον τὰς σχέσεις τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος πρὸς τοὺς συμμάχους, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν, ὧν αἱ κυβερνήσεις τὸν περὶ ἀνεξαρτήτου ὑπάρξεως τῆς κυβερνήσεως τῆς Πύλης πόθον ἐξέφρασαν — ἀλλ' ἀντὶ ἐνδελεχοῦς μερίμνης περὶ πάντων τούτων τὴν κατάλυσιν τῆς κυβερνήσεως ταύτης ἐπεθύμησαν νὰ πραγματοποιήσωσι. Διὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ῥωσσίας, τὴν εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Πύλης προξενηθεῖσαν ἀδυναμίαν πρὸς ἐνδεχομένην ἀπόκρουσιν τῶν ῥωσσικῶν αἰτήσεων, καὶ διὰ τὴν ἀπόδυσιν παντὸς κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἐξουσίας δικαιώματος — οὗ ἄνευ οὐδὲν ἀνεξάρτητον κράτος ἀποδείκνυται βιώσιμον—οἱ πραγματευταὶ τῆς εἰρήνης ὑπηγόρευσαν συνθήκην τοιαύτην. Καὶ ὅμως, χάριν τῶν κατὰ τὴν Μεσόγειον ἡμετέρων συμφερόντων, ὑπάρχει ἓν τοὐλάχιστον σημεῖον καθοριστέον, ἤτοι τὸ τῆς Πύλης δικαίωμα τοῦ ὁρίζειν τὰ κατὰ τὸν πλοῦν τῶν πολεμικῶν πλοίων ἐν τοῖς ὕδασιν αὐτῆς. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀποτελεῖ σημεῖον κατ' ἀνάγκην ἐνδιαφέρον εἰς ὅλας τὰς δυνάμεις, δέον δὲ νὰ κατανοηθῇ ἐὰν κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικαιώματος τούτου ἡ τῆς Πύλης ἐξουσία ἀποδειχθήσεται ἢ οὐ ἀνεξάρτητος τῆς Ῥωσσίας.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο περαίνει ὁ δοὺξ ἐπεξηγῶν διατί τὰς θεωρίας αὐτοῦ διὰ τοῦ λόρδου Ἐϊτεσβουρῆ πρὸς τὴν ῥωσσικὴν κυβέρνησιν διαβιβάζει ἐμμέσως καὶ οὐχὶ διὰ τῶν παρὰ τῇ ἀγγλικῇ κυβερνήσει διαπεπιστευμένων ἀντιπροσώπων τῆς Ῥωσσίας. Ἐπὶ τούτῳ δὲ προστίθησιν, ὅτι ἐὰν πρὸς τὸν πρίγκηπα Λίεβεν τοιαῦτα ἔλεγεν, *ἀμέσως οἱ λόγοι αὐτοῦ θὰ ἐγνωστοποιοῦντο εἰς τὰς τέσσαρας ἐν Ἀγγλίᾳ πολιτικὰς μερίδας πρὸς ἐπίτευξιν ἀντιπολιτεύσεως εἰς τὴν κυβέρνησιν.*

Τὰ ἐξ ἀλληλογραφίας τοῦ δουκὸς Οὐέλλιγκτων περὶ τῶν ἐν Ἀνατολῇ πραγμάτων δημοσιευθέντα ἀφικνοῦνται μέχρι τοῦ σημείου τούτου, καὶ ὑπάρχουσι μὲν καί τινα ἄλλα ἔγγραφα αὐτοῦ, οἷα, λόγου χάριν, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰς συζητήσεις τῆς ἐν Λονδίνῳ συνδιασκέψεως, ἀπὸ τοῦ 1830 χρονολογούμενα καὶ πραγματευόμενα ἰδίᾳ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ ὁροθεσίας τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐθνότητος, ἀλλὰ πάντα ταῦτα οὐδόλως εἰς τὸ ὅλον ἀνατολικὸν ζήτημα ἀνάγονται, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἀντιθέσεις συμφερόντων μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ κρατῶν ἐν Εὐρώπῃ, ἰδίᾳ δὲ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Ἀγγλίας.

Ἐν τοῖς προεκτεθεῖσιν ἀπέσχομεν πολλῶν ἐπὶ τῶν γεγονότων σχολίων καὶ παραλληλισμῶν, καὶ ὅμως οὐδόλως ταῦτα ἀνόμοιά εἰσι πρὸς τὰ νῦν ἀνελισσόμενα. Ἡ τοῦ δουκὸς Οὐέλλιγκτων ἀντιπάθεια πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς συνθήκης τοῦ Κάννιγκ ἀναλογίαν οὐκ ὀλίγην ἔχει πρὸς τὴν ἀπόρριψιν τῆς πολιτικῆς τοῦ

βερολινείου ὑπομνήματος. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς πολιτικῆς τοῦ Γεωργίου Κάννιγκ προελαμβάνετο ἴσως ὁ πόλεμος τοῦ 1828, ἀνεδεικνύετο δ' ἡ Ἑλλὰς κράτος μέγα καὶ ἀνεξάρτητον, διὰ τῆς πολιτικῆς ὅμως τοῦ δουκὸς Οὐέλλιγκτων ὁ πόλεμος ἐγένετο, ἡ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησία μικροῦ δεῖν παρεκωλύθη, διότι ὁ δοὺξ, ὡς ἔλεγεν ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, *οὐδόλως περὶ Ἑλλάδος ἐμερίμνα*, τὸ δ'ἑλληνικὸν βασίλειον εἰς μόνην τὴν Πελοπόννησον θὰ περιώριζεν, ἐὰν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο. Μετὰ πολλὰς ἐνστάσεις ὁ Οὐέλλιγκτων ὡς ὅριον τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀπεδέξατο γραμμὴν αὐθαίρετον, ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Ἄρτης εἰς τὸν τοῦ Βώλου ἐκτεινομένην, ἀφειδῶς δ' οὕτω τὸν σπόρον ταραχῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἔσπειρεν ὁ πολὺς Οὐέλλιγκτων, σπόρον, οὗ ἐν μέσῳ τόσων περιπλοκῶν πρόκεινται οἱ καρποί. Ὁ δοὺξ, καίπερ πτοούμενος ἐκ τῆς πιθανῆς πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν καταλύσεως τοῦ ἐν Εὐρώπῃ κράτους τῶν Τούρκων, μωρίαν ἔκρινε πᾶσαν ἀπόπειραν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κράτους τούτου, ὅπερ, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν μετέπειτα γεγονότων, ἀνεπτύχθη ἔκτοτε καὶ ἀνεξάρτητον τῆς θελήσεως τῶν Μοσχοβιτῶν ἀνεδείχθη. Ὁ Οὐέλλιγκτων ἐφοβεῖτο μὴ ὑπέροχος πάσης ἄλλης δυνάμεως ἡ ῥωσσικὴ κατὰ τὴν ἐπιρροὴν ἀποβῇ ἐν Ἑλλάδι καὶ Μολδοβλαχίᾳ, τὰ γεγονότα ὅμως ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ νῦν Ῥουμανία, καίπερ τῇ Ῥωσσίᾳ κατὰ τὴν Πλέβναν συμπολεμήσασα πρὸς τοὺς Τούρκους, ἀγνώμων ὑπὸ τῶν Μοσχοβιτῶν κρίνεται νῦν, καὶ ὅτι ἡ Ἑλλὰς, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἑτοίμους ἔχει νὰ καθυποβάλῃ πρὸς ἀποδοχὴν ἀξιώσεις, βεβαίως οὐχὶ λίαν ἀρεστὰς τῇ Ῥωσσίᾳ. Τὴν Τουρκίαν ἐφρόνει ὁ δοὺξ καθισταμένην ἔρμαιον τῆς Ῥωσσίας, καὶ ὅμως ἔκτοτε αὕτη οὐ μόνον οὐκ ὀλίγας τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῆς ἀνεκτήσατο, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Δούναβιν καὶ κατὰ τὸν Αἶμον ἀντέστη πρὸς ὅλην τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τῆς Ῥωσσίας. Ὁ μυστικισμὸς, ὁ κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκης ἀναπτυχθεὶς, παρεμφερής ἐστι πρὸς τὰ κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου γενόμενα, ἐὰν δὲ καὶ νῦν ὡς τὸ 1829 ἡ Ῥωσσία τὰς ἀξιώσεις αὐτῆς κατ'ἀνάγκην ἐν στενοτέροις ὁρίοις περικλείσῃ, ἐναργῶς ἀποδειχθήσεται ἅπαξ ἔτι ὅτι διπλωματία, βάσιν ἔχουσα τὸν μυστικισμὸν, βραχυχρόνιον παρέχει πλεονέκτημα εἰς τὸ ἔθνος, ὑπὲρ οὗ ἐργάζεται.

(Ἐκ τοῦ λονδινείου Χρόνου).

ΒΑΜΒΑΞ ΤΕΧΝΙΚΩΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΣ.

Ἐν ταῖς περὶ τῆς κλωστικῆς καὶ ὑφαντικῆς τοῦ βάμβακος βιομηχανίας διατριβαῖς ἡμῶν, ταῖς ἐν τῷ Νεολόγῳ ἄλλοτε καταχωρισθείσαις, παρεθέσαμεν καὶ ὀλίγα τινὰ περὶ βάμβακος, κυρίως δ' ἀνεφέρομεν τότε τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ ἐν Ἑλλάδι καλλιεργουμένου.

Προτιθέμεθα ἤδη ἀναλυτικώτερον νὰ ἐνδιατρίψωμεν περὶ τοῦ πολυτίμου τούτου φυτοῦ, καὶ νὰ ἐξετάσωμεν τὰ διάφορα αὐτοῦ εἴδη ὑπὸ τεχνικὴν μᾶλλον ἔποψιν, καθιστάντες σύναμα γνωστὰς καὶ τὰς διαφόρους ποικιλίας, εἰς ἃς ἡ ποιότης αὐτοῦ ὑπόκειται. Θέλομεν προσπαθήσει νὰ μεταδώσωμεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν, ὅσον οἷόν τε θετικὰς καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίας, αἵτινες ἀπόῤῥοια οὖσαι τῆς μικρᾶς ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἐξεργασίας τοῦ βάμβακος πείρας, ἐπισφραγίζονται ὑπὸ τῆς μαρτυρίας δοκιμωτάτων ξένων τεχνικῶν συγγραμμάτων. Ἐκ τούτων δὲ κυρίως ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκδοθὲν λίαν ἄξιον λόγου σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενον *The science of modern cotton spinning*, ἤτοι Ἡ ἐπιστήμη τῆς νεωτέρας κλωστικῆς τοῦ βάμβακος, ὑπὸ τοῦ διασήμου ἐφευρετοῦ καὶ μηχανικοῦ Evan Leigy, τοῦ πρὸ διετίας ἐν Μαγκεστρίᾳ ἀποθιώσαντος, ὅστις μεθ' ἡμισείας περίπου ἑκατονταετηρίδος πεῖραν συνέγραψε τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὅπερ εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας μεταφρασθὲν πάνυ δικαίως θεωρεῖται ὡς τὸ ἐντελέστερον καὶ χρησιμώτερον τῶν ἄχρι τοῦδε περὶ τῆς τέχνης ταύτης συγγραφέντων.

Ἡ πολλαπλασίασις τῶν παρ' ἡμῖν βαμβακοκλωστηρίων καὶ ὑφαντουργείων θὰ συνεπαγάγῃ καὶ τὴν τοῦ ἑλληνικοῦ βάμβακος ἀνεπάρκειαν, ἥτις ἀπὸ τοῦδε μάλιστα ἤρξατο ἀναφαινομένη, διὸ νομίζομεν καλὸν πρὸς ὁδηγίαν τῶν παρ' ἡμῖν βιομηχάνων καὶ ἐμπόρων ν' ἀναφέρωμεν τὰ διάφορα τοῦ βάμβακος εἴδη, τὰ ἐν τῷ παλαιῷ καὶ νέῳ κόσμῳ παραγόμενα, καθ' ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἴσως, ἐὰν μὴ ἡ βαμβακοφυτεία ἐπεκταθῇ ἐν Ἑλλάδι, οἱ περὶ τὸ εἶδος τοῦτο ἐνασχολούμενοι βιομήχανοι καὶ ἔμποροι θὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν πρὸς τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀγοράς. Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν οἱ παρ' ἡμῖν γεωπόνοι τὴν τοῦ ἑλληνικοῦ βάμβακος ἔλλειψιν προβλέποντες, ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν βαμβακοφυτείαν, ἀφοῦ καὶ τὸ ἑλληνικὸν κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος κατάλληλα πρὸς τοῦτο τυγχάνουσι, καὶ ὁ βάμβαξ ἀναμφιλέκτως εἶναι τὸ πλουσιώτερον καὶ χρησιμώτερον μετὰ τὸν σῖτον φυτὸν, καὶ ἀφοῦ εὐτυχῶς τῇ πρωτοβουλίᾳ δύο τῶν παρ' ἡμῖν ἑδραιοτέρων τραπεζῶν ἐνεργηθήσεται

ἡ τῆς Κωπαΐδος λίμνης ἀποξήρανσις. Καὶ τῷ ὄντι ἐκ τῆς αἰσίας ἐκβάσεως τῆς σπουδαίας ταύτης ἐπιχειρήσεως μεγάλα καὶ πολλὰ τῇ γεωργίᾳ προσδοκῶνται ἀγαθά· ἡ δὲ καλλιέργεια τοῦ βάμβακος μέγα ἕξει ἐνώπιον αὐτῆς στάδιον, προκειμένου νὰ μεταβληθῇ ἡ λίαν ἐκτεταμένη ἐκείνη λίμνη εἰς εὐφόρους γαίας καταλληλοτάτας πρὸς παραγωγὴν ἐκλεκτῆς ποιότητος βάμβακος. Καὶ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὀφείλει, ἐμψυχοῦσα τὴν γεωργίαν ὅπως ἔπραξαν καὶ ἄλλαι εὐρωπαϊκῶν κρατῶν κυβερνήσεις, νὰ καταβάλῃ ἀόκνως πάντα τὰ δυνατὰ μέσα πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς καλλιεργείας τοῦ χρησιμωτάτου καὶ περιζητήτου τούτου φυτοῦ. Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις οὐδεμιᾶς ἐφείσατο θυσίας πρὸς ἐμψύχωσιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς βαμβακοφυτείας ἐν ταῖς μεσημβριναῖς αὐτῆς χώραις, ἔνθα ὁ βάμβαξ δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ, ὡς καὶ εἰς τὰς ἐν Ἀλγερίᾳ κτήσεις αὐτῆς· καὶ ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις οὐ μόνον ἐν Ἰνδικῇ πᾶν κατέβαλε μέσον πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς καλλιεργείας τοῦ βάμβακος, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ τὰς ἐπανειλημμένως γενομένας ἀποπείρας πρὸς καλλιέργειαν τοῦ φυτοῦ ἐνεψύχουν, εἰ καὶ ὡς ἐκ τοῦ κλίματος καὶ τῆς θερμοκρασίας ἦν σχεδὸν βέβαιον ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τελεσφορήσῃ.

Ἑπτὰ κυρίως εἴδη φυτῶν ἐπιστημονικῶν εἰσι γνωστὰ ἐξ ὧν παράγεται βάμβαξ· ἐξ αὐτῶν πέντε μὲν εἴδη εἰσὶ καλλιεργήσιμα, τρία δὲ τὰ μᾶλλον τῷ ἐμπορίῳ γνωστὰ καὶ χρήσιμα τῇ βιομηχανίᾳ, ἤτοι βάμβαξ ὁ δενδροειδὴς (gossipium arboreum lin),
» ὁ ποώδης (» herbaceum »),
» ὁ βαρβαδινὸς (» barbadense »).

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ὁ δενδροειδὴς καὶ ὁ ποώδης βάμβαξ κατάγονται ἐκ τῶν θερμῶν τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς χωρῶν· ἦσαν δὲ γνωστὰ τὰ εἴδη ταῦτα τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς ἐκ τῶν παναρχαιοτάτων χρόνων, καὶ πρῶτον μὲν τοῖς Ἰνδοῖς καὶ Αἰγυπτίοις, κατόπιν δὲ διὰ τῶν Φοινίκων τοῖς Ἕλλησιν, οἵτινες τελευταῖον μετὰ τῶν Αἰγυπτίων κατέστησαν γνωστὸν τὸ ἐξ αὐτῶν παραγόμενον ἔριον τοῖς Ῥωμαίοις καὶ λοιποῖς τῆς Εὐρώπης λαοῖς. Ἐκ τῶν διασωθέντων ὑφασμάτων, δι' ὧν περιετυλίσσοντο οἱ τεταριχευμένοι τῶν Αἰγυπτίων νεκροὶ, καταφαίνεται ὅτι ὁ βάμβαξ τὸ πάλαι ἦν γνωστός. Καὶ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Φλωρεντίας ὑπάρχουσι κάψαι καὶ σπέρματα βάμβακος, τὰ ὁποῖα μετ' ἀκριβῆ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν ὑπὸ τοῦ βοτανικοῦ Parlatori ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἀνήκοντα τῷ εἴδει τοῦ δενδροειδοῦς βάμβακος. Πολλοὶ ἕλληνες συγγραφεῖς περὶ βάμβακος λόγον ποιοῦνται. Ὁ δὲ Θεόφραστος αἴρων πᾶσαν ἀμφιβολίαν ἀναφέρει τὰ ἑξῆς. «Ἐν Τύλῳ δὲ τῇ νήσῳ (κειμένῃ ἐν τῷ ἀραβικῷ κόλπῳ) . . . . . καὶ τὰ δένδρα τὰ ἐριοφόρα πολλά· ταῦτα δὲ φύλλον μὲν ἔχειν ὅμοιον τῇ ἀμπέλῳ πλὴν μικρὸν, καρπὸν δ'οὐδένα φέρειν. . . (ὁ Θεόφραστος ἐνόει βεβαίως καρπὸν ἐδώδιμον), ἐν ᾧ δὲ τὸ ἔριον ἡλίκον μῆλον ἐαρινὸν συμμεμυκός· ὅταν δὲ ὡραῖον ᾖ, ἐκπετάννυσθαι καὶ ἐξαιρεῖν τὸ ἔριον, ἐξ οὗ τὰς σινδόνας ὑφαίνουσι, τὰς μὲν εὐτελεῖς, τὰς δὲ πολυτελεστάτας (Θεοφ. Φυτ. Ἱστ. Δ. Κεφ. ζ', 7).

Τὰ δὲ λοιπὰ δύο εἴδη, ἤτοι βάμβαξ ὁ σανδεβικικὸς καὶ βάμβαξ ὁ τατέϊος, ὄντα αὐτοφυῆ, δὲν ἐνδιαφέρουσι τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν γεωπονίαν, ὡς μὴ καλλιεργήσιμα καὶ μὴ δυνάμενα νὰ παραγάγωσιν ἐμπορεύσιμον προϊόν· ἀμφότερα δὲ τὰ εἴδη φέρουσι τὸ ὄνομα νήσων τινῶν, ἐν αἷς εἰσιν αὐτοφυῆ.

Παρομοίας φύσεως βάμβαξ αὐτοφυὴς ὑπάρχει ἐν τῇ δυτικῇ Ἰνδικῇ καὶ τῇ Ἀμερικῇ, ἔνθα βαμβακοφόρα δένδρα ὑπερμεγέθη σχηματίζουσιν ἀπέραντα δάση· τὰ δένδρα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς ἄλλην οἰκογένειαν βόμβαξ (bombax) καλουμένην· τινὰ τῶν δένδρων τούτων φέρουσι σπέρματα χνοώδους οὐσίας ὁμοιαζούσης πρὸς τὴν τοῦ πραγματικοῦ βάμβακος, ἀλλὰ μὴ ἐπιτηδείας πρὸς ἐξεργασίαν, ἕνεκα τῆς μεγίστης πρὸς ἀλλήλας τῶν ἰνῶν ἀνισότητος.

Μὴ ὄντες βοτανικοὶ οὐδὲ γεωπόνοι ἀφίνομεν εἰς ἄλλους εἰδήμονας νὰ ἐξετάσωσιν ἕκαστον εἶδος ἐπιστημονικῶς καὶ τὸν κατάλληλον τρόπον τῆς καλλιεργείας αὐτῶν ὑποδείξωσιν· ἡμεῖς θέλομεν περιορισθῆ μόνον ἐν συντομίᾳ ν' ἀπαριθμήσωμεν τὰς εἰς διαφόρους χώρας παρουσιαζομένας ποικιλίας τῆς ποιότητος τοῦ βάμβακος καὶ τεχνικῶς αὐτὰς ἐξετάσωμεν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ ἐμπορίῳ αἱ ποικιλίαι αὗται καλοῦνται δι'ἰδίων ὀνομάτων, διὰ τοῦτο θ'ἀναγράψωμεν αὐτὰς ὅπως εἰς τὰς ξένας ἀγορὰς εἰσὶ γνωσταὶ, μὴ ἐπιχειροῦντες, ἄλλως δὲ καὶ ἄσκοπον, νὰ μεταγλωττίσωμεν αὐτὰς εἰς τὴν ἡμετέραν.

Δι'ἐπιστημονικῆς καὶ ἐπιμεμελημένης καλλιεργείας μεγάλως βελτιοῦται ἡ ποιότης τοῦ βάμβακος· ὅπου δὲ θερμὸν τὸ κλίμα καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα ὑγρὰ, ἐκεῖ καὶ πλειότερον ἡ καλλιέργεια αὐτοῦ εὐδοκιμεῖ. Ὁ τῆς Γεωργίας (Nouvelle Georgie) ἐν Ἀμερικῇ βάμβαξ, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *Sea Istand* γνωστὸς, ὑπερέχει ὅλων τῶν ἄλλων ποιοτήτων κατὰ τὸ μῆκος, τὸ μεταξῶδες, τὴν λευκότητα, τὴν ἐλαστικότητα καὶ λεπτότητα τῶν ἰνῶν, τῶν πέντε τούτων κυριωτέρων ἰδιοτήτων ἄριστης ποιότητος βάμβακος. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι ὁ βαρβαδινὸς βάμβαξ, ὅστις καλλιεργεῖται ἐν πολλαῖς νήσοις ἐγγὺς τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν ἄμμον, καὶ καθ'ὅλην τὴν παραλίαν τῆς Ἀμερικῆς. Ὑπαρχούσης δὲ διαφορᾶς κλίματος καὶ θερμοκρασίας ἀπὸ νήσου εἰς νῆσον, παρατηρεῖται καὶ διαφορὰ ποιότητος, διὸ καὶ σημειοῦμεν κατωτέρω τὸ ἐξ ἑκάστης νήσου μῆκος τῶν ἰνῶν

τοῦ βάμβακος πρὸς διάκρισιν τῆς ποιότητος αὐτοῦ. Ὁ ἀνωτέρω τῆς Γεωργίας βάμβαξ ὡς ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ποιότητος αὐτοῦ πωλεῖται ἐν ἁπάσαις ταῖς ἀγοραῖς εἰς ἀνωτέρας τῶν ἄλλων ποιοτήτων τιμάς· ἐσχάτως ὅμως παρετηρήθη ὅτι ἡ παραγωγὴ τοῦ βάμβακος τούτου ἤρξατο ἐλαττουμένη, καθότι νῆσοί τινες τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ καί τινα μέρη τῆς Αὐστραλίας, ὡς ἐκ τῆς καταλληλότητος τοῦ κλίματος καὶ ἐδάφους αὐτῶν, παράγουσιν ἱκανὴν ποιότητα βάμβακος ἁμιλλωμένην πρὸς τὸν τῆς Γεωργίας.

Ἡ κυριωτέρα ἰδιότης καὶ τὸ πρώτιστον πλεονέκτημα, ὅπερ ὁ νηματουργὸς ἐξετάζων τὸν βάμβακα δέον νὰ ἐπιζητῇ, εἶναι, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, τὸ μακρόϊνον, ἤτοι τὸ μῆκος τῶν ἰνῶν, διότι ἐξ αὐτῶν κυρίως ἐξήρτηται ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ ἐπιτηδειότης τοῦ βάμβακος πρὸς παραγωγὴν οἱασδήποτε λεπτότητος νήματος.

Τὸ κατὰ μέσον ὅρον μῆκος τῶν ἰνῶν τοῦ τῶν διαφόρων νήσων τῆς Ἀμερικῆς βάμβακος τοῦ *Sea Istand* καλουμένου, εἶναι ὡς ἑξῆς.

	δάκτ.	γραμμ.
Νῆσος Edisto μῆκος ἰνῶν βάμβακος	2	20
Νῆσος S' Helena (Ἁγ. Ἑλένη) μῆκος	1	78
Νῆσοι Wassa καὶ Hutscinson	1	65
Νῆσος Wodamalan	1	63
Νῆσοι John καὶ James (Ἰωάν. καὶ Ἰάκ.)	1	60

Ὅθεν πέντε διαφόρους ποιότητας βάμβακος *Sea Istand*, ὡς ἐκ τοῦ μήκους τῶν ἰνῶν αὐτοῦ, παράγουσιν αἱ νῆσοι τῆς ἐν Ἀμερικῇ Γεωργίας, τρεῖς δὲ ὡς ἐκ τοῦ κιτρινωποῦ χρωματισμοῦ αὐτῶν. Ὁ τῆς Αὐστραλίας βάμβαξ ἁμιλλᾶται πρὸς τοὺς ἀνωτέρω ὡς πρὸς τὸ μῆκος τῶν ἰνῶν καὶ τὸ μεταξῶδες αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ παραγομένη ἐξ αὐτοῦ ποσότης εἶναι ἐλαχίστη, ἅτε τοῦ κλίματος μὴ ἐξασφαλίζοντος τακτικὴν συγκομιδήν. Τὸ κατὰ μέσον ὅρον μῆκος τῶν ἰνῶν τοῦ τῆς Αὐστραλίας βάμβακος εἶναι δάκτυλος 1 καὶ γραμμαὶ 80.

Αἰγυπτιακὸς βάμβαξ.

Ὁ ἐν Αἰγύπτῳ καλλιεργούμενος βάμβαξ κατέχει οὕτως εἰπεῖν τὴν δευτέραν τάξιν ποιότητος, κατὰ τὸ μῆκος, μεταξῶδες, τὴν ἐλαστικότητα, λευκότητα καὶ λεπτότητα τῶν ἰνῶν πρὸς τὸν τῆς Γεωργίας συγκρινόμενος. Καθαρῶς ὅμως καὶ προσεκτικῶς ἐκκοκκιζόμενος ὁ αἰγυπτιακὸς βάμβαξ, κατὰ τὴν διὰ τῶν προπαρασκευαστικῶν κλωστικῶν μηχανῶν προπαρασκευὴν, ὑφίσταται ὀλιγωτέραν μείωσιν (φύραν) πάσης ἄλλης ποιότητος, ἐκτὸς τοῦ τῆς *Sea Istand*· κυρίως δ' εἶναι κατάλληλος ὁ αἰγυπτιακὸς βάμβαξ διὰ λεπτὰ νήματα μέχρις ἀριθμοῦ 90· δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ βάμβακος κατασκευάζονται ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ ἀριθμοὶ 60 καὶ 90, οἱ γνωστοὶ ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἀγορᾷ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *Bolton counts*, ἤτοι ἀριθμοὶ τῆς Βολτώνης, καθότι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι νήματος κλώθονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ κλωστήρια τῆς πόλεως Bolton καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς κωμοπόλεων.

Ἡ ὑπεροχὴ δὲ τοῦ τῆς πρώτης ποιότητος βάμβακος *Sea Istand* καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐξ αὐτοῦ κατασκευάζονται οἱ λεπτότατοι ἀριθμοὶ νήματος, ἤτοι 200—300, ἐνῷ διὰ τοῦ αἰγυπτιακοῦ βάμβακος σπανίως κλώθονται λεπτότεροι τῶν 150 ἀριθμοί· καὶ οἱ λεπτοὶ δ' οὗτοι ἀριθμοὶ μέχρις 150 δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραχθῶσιν, ἐὰν μὴ πρότερον ὁ βάμβαξ διέλθῃ δι' ἰδίων μηχανῶν, τῶν κτενιστικῶν καλουμένων, (combing machines). Ἐπειδὴ δ' ἀνεφέρομεν ἐνταῦθα τὰς μηχανὰς ταύτας, δὲν κρίνομεν ἄπο σκοποῦ νὰ παραθέσωμεν καὶ ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ εὐφυοῦς τούτου μηχανισμοῦ.

Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῶν Arkright, Crompton καὶ Kay, ἐφευρετῶν κλωστικῶν μηχανῶν, οὐδὲν τόσον εὐφυέστερον καὶ χρηστιμώτερον τῇ κλωστικῇ τοῦ βάμβακος βιομηχανίᾳ ἐπενοήθη μηχάνημα. Πρὸ τῆς ἐφευρέσεως καὶ τελειοποιήσεως τοῦ μηχανισμοῦ τούτου ἀπέβαινεν ἀδύνατος ἡ κλῶσις τῶν ἤδη κατασκευαζομένων λεπτοτάτων νημάτων. Ὁ μηχανισμὸς οὗτος combing machine ἀγγλικὸς καλούμενος, ἐφευρέθη ὑπὸ τοῦ κ. Heilman, τοῦ ἐξ Ἀλσατίας τῆς Γαλλίας· κατὰ πρῶτον δ' ἐξετέθη ἐν τῇ διεθνεῖ τοῦ 1851 Ἐκθέσει, ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἑταιρία συστηθεῖσα ἐν Μαγκεστρίᾳ καὶ καταρτισθεῖσα ὑπὸ πέντε ἐκ τῶν μεγαλειτέρων νηματουργείων, ἀποκλειστικῶς παραγόντων λεπτοὺς ἀριθμοὺς νήματος (fin counts), ἠγόρασε τὸ προνόμιον (patent) ἀντὶ 30,000 λιρῶν στερλινῶν. Διὰ τοῦ μηχανισμοῦ λοιπὸν τούτου ἐπετεύχθη καὶ ἡ δι' αἰγυπτιακοῦ βάμβακος κλῶσις λεπτῶν νημάτων μέχρις 150 ἀριθμῶν, ἐνῷ πρότερον ἀδύνατον ἀπέβαινε τοῦτο. Ἐν τῷ αἰγυπτιακῷ βάμβακι ὑπάρχει εἶδος ἀκαθαρσίας (nep) μὴ δυνάμενον ν' ἀποσπασθῇ τῶν ἰνῶν δι' ἄλλου μηχανισμοῦ ἢ διὰ τῶν ἀνωτέρων combing machine.

Τὸ κατὰ μέσον ὅρον μῆκος τοῦ τῆς καλλιτέρας ποιότητος αἰγυπτιακοῦ βάμβακος εἶναι δάκτυλος 1 καὶ 50 γραμμαί. Ἡ ποσότης τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ βάμβακος κατὰ τὸ σύγγραμμα τοῦ Evan Leigh ὑπολογίζεται εἰς 350,000 δέματα, ὧν ἕκαστον βάρους ἓξ στατήρων, ἑκάστου στατῆρος ἐξ 93 λιτρῶν· ἤτοι ζυγίζει 600 λίτρας.

Ἡ βαμβακοφυτεία ἐν Αἰγύπτῳ ὁσημέραι ἐπεκτείνεται· τοῦτο δ' ὀφείλεται εἰς τὰς ἀκαμάτους ὑπὲρ τῆς γεωργίας προσπαθείας τοῦ χεδίβου, ὅστις οὐδενὸς ἐφείσατο μέσου πρὸς πρόοδον τῆς γεωργίας ἐν τῇ εὐφόρῳ ἐκείνῃ χώρᾳ. (Ἕπεται τὸ τέλος).

ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΟΝ ΑΙΩΝΑ.

(Συνέχεια· καὶ τέλος· ἴδε ἀριθ 20).

Διὰ τῶν μικρογραφιῶν τῶν περγαμηνῶν, διὰ τῶν ζωγραφητῶν τῶν ἐκκλησιῶν παραθύρων, διὰ τῶν ἀναγλύφων, ἅπερ κοσμοῦσι τοὺς γοτθικοὺς μητροπολιτικοὺς ναοὺς ἀποβαίνει γνωστὴ ἡ ποικίλη καὶ διηνεκὴς χρῆσις τῶν εἰκόνων, αἵτινες ἐλήφθησαν παρὰ τῶν θηριοτρόφων (Bestiaires). Αἱ ἐκκλησίαι, ἢ ὡς ἀπεκάλει αὐτὰς ὁ ἅγιος Βερνάρδος, τὰ βιβλία ταῦτα τῶν ἀμαθῶν, ἐξήγουν ἁπλῶς διὰ τῶν μαρμαρογλυφιῶν καὶ ζωγραφιῶν τὰς ἐννοίας τῆς τολμηρᾶς καὶ φαντασιώδους ζωολογίας, ὅσαι ἐπλήρουν τὰ διὰ τὸν κλῆρον ὡρισμένα βιβλία. Ἐντεῦθεν ἐπήγασαν αἱ τραγέλαφοι, οἱ γρίφοι, οἱ μυρμηκολέοντες, οἱ φαῦνοι (θεοὶ τῶν ἀγρῶν), οἱ σάτυροι, οἱ ὀνοκένταυροι, οἱ μονόκερῳ καὶ λοιπαὶ ἀπεικονίσεις, αἵτινες εὐρύτερον λαμβάνουσι χαρακτῆρα κατὰ τὸν ἑνδέκατον καὶ δωδέκατον αἰῶνα. Κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους οἱ γάλλοι ποιηταὶ Φίλιππος δὲ Θὰν καὶ Γουλιέλμος τῆς Νορμανδίας γράφουσι ποιήματα γαλλιστὶ περὶ τῶν τεράτων τούτων τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἠθικῶν ἀλληγοριῶν. Ὁ Φυσιολόγος, ὃν ἐμελέτησεν ὁ κ. Γιδέλος, φαίνεται τὸ πρωτότυπον τῶν τοιούτων συγγραμμάτων, ἅπερ ἐν Γαλλίᾳ ἀποδίδονται εἰς Χιλδεβέρτον τὸν Λαβαρδῖνον καὶ Ῥιχάρδον τὸν Φουρνιβὰλ, ἀνευρίσκονται δ' ἐν αὐτῷ αἱ αὐταὶ λεπτομέρειαι, αἱ αὐταὶ πλάναι, τὰ αὐτὰ τροπολογικὰ συμπεράσματα. Ἀδύνατον τὸ μὴ κατανοῆσαι τὰς ἀμέσους ἀπομιμήσεις, τοὺς στενοὺς δεσμοὺς, δι' ὧν τὰ γαλλικὰ ταῦτα ποιήματα συνδέονται πρὸς τὴν δημώδη ἑρμηνείαν τοῦ ἑλληνικοῦ ποιήματος, περιπλέον δὲ μόνον προλήψεις ἔχουσιν. Ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰακώβου Βιτρὺ βεβαιοῖ ταύτας καὶ καθίστησιν ἀκριβεστέρας ἐν τῇ περὶ τῶν σταυροφοριῶν ἱστορίᾳ αὐτοῦ. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος τοῦ ΙΓ' αἰῶνος περιῆλθε τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐγίνωσκε τὴν ἑλληνικὴν τοσοῦτον μάλιστα καλῶς, ὥστε καὶ ἐπιδιώρθωσε λάθος τι τῶν συγχρόνων αὐτοῦ περὶ τοῦ ὀνόματος ὄρους τινὸς, λέγων, ὅτι τοῦτο ἕνεκα τῶν πολλῶν πηγῶν καὶ μικρῶν ῥυάκων ἀπεκλήθη Nero, διότι ἡ λέξις αὕτη σημαίνει ἑλληνιστὶ νερὸν ἢ ὕδωρ, οἱ δὲ ἁπλούστεροι μεθηρμήνευσαν αὐτὴν διὰ τοῦ Noir εἰς δημώδη γλῶσσαν. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς βεβαιοῖ ὅτι διάφορα εὗρε βιβλία ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀράβων βιβλιοθήκαις. Δὲν εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι μεταξὺ τοῦ Ἁγίου Ἐπιφανίου, οὗ τὸ σύγγραμμα φαίνεται ὂν ἡ ἀφετηρία τῆς χριστιανικῆς ταύτης ζωολογίας, καὶ τοῦ Ἰακώβου Βιτρὺ, ὅστις καυχᾶται ὅτι ἀνέγνω τὰ βιβλία τῶν Ἀνατολιτῶν καὶ Ἑλλήνων, σώζεται ἐν χειρογράφῳ ἔν τινι ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων ποίημα εἰς ἑλληνικοὺς στίχους, ὅπερ φαίνεται χρησιμεῦσαν μεταξὺ ἄλλων εἰς τὴν διαβίβασιν τῶν μύθων τούτων καὶ τῶν εὐλαβῶν ἀλληγοριῶν; Δὲν εἶναι δὲ ἐνδιαφέρον τὸ νὰ συνδεθῇ διὰ τοῦ μεσαίωνος τὸ νῆμα τῶν μεταξὺ τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἑλλάδος σχέσεων;

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα μεταμορφοῦται. Ἐνῷ ἡ Εὐρώπη συλλέγει τὰ ἄριστα αὐτοῦ προϊόντα, ἐκεῖνο ἐκπίπτει μετὰ τῆς γλώσσης καὶ τοσοῦτον ταπεινοῦται, ὥστε οὐδὲν πλέον βλέμμα στρέφεται πρὸς αὐτό. Ὁ Ὅμηρος, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πλάτων στυλωθέντες πρὸ τῶν ὀμμάτων καὶ ἀνοιγέντες εἰς τὴν διάνοιαν τῆς Εὐρώπης εἰσὶ φοβεροὶ ἀντίπαλοι τῶν ἀτυχῶν αὐτῶν ἀπογόνων, τῶν ὑπὸ τῆς τουρκικῆς δεσποτείας καταβληθέντων. Καὶ ἐν τούτοις μαρανθεῖσα, ἐκπεσοῦσα καὶ ταπεινωθεῖσα εἰς τὸ ἔσχατον ἡ γλῶσσα αὕτη δὲν ἀπώλεσεν ἔτι τὸ γόνιμον αὐτῆς. Ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου, ἐν ταῖς ἑνετικαῖς κτήσεσιν, ἐν τῇ Στερεᾷ, οἱ Ἕλληνες διέσωζον ἔτι λείψανα ποιητικῆς φαντασίας. Εἰς τὴν διηνεκῆ ταύτην τῶν Ἑλλήνων ἀρετὴν ὀφείλεται τὸ ὑπὸ τοῦ ἐκ Σιτίας τῆς Κρήτης Βικεντίου τοῦ Κορνάρου καὶ ἐν Ἑλλάδι περίφημον ἔτι μυθιστόρημα εἰς στίχους, καλούμενον Ἐρωτόκριτος. Τὸ ποίημα τοῦτο τοσοῦτό ἐστι θελκτικὸν, ὥστε δικαίως ἀπεκλήθη ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ὁ Ὅμηρος τῆς δημώδους φιλολογίας.

Ὅπου παρ' Ἕλλησιν ἐλλείπει ἡ καθαρότης τῆς γλώσσης, ἐκεῖ τὰς δημώδεις αὐτῶν συνθέσεις ὑποβοηθεῖ καὶ ἀναζωπυρεῖ ἡ ἱστορία. Οὐδέποτε ἀπώλεσαν τὴν ἐλπίδα τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας καὶ πολλάκις ἀπεπειράθησαν νὰ συντρίψωσι τὸν ζυγὸν αὐτῶν εἴτε κατὰ τῶν Βενετῶν ἐπαναστάντες εἴτε κατὰ τῶν Τούρκων, τὰ δὲ συγγράμματα αὐτῶν ὅσον εὐτελῆ καὶ ἂν ἦναι οὐχ ἧττον μεσοῦντος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἀνυψοῦνται διὰ λεπτομερειῶν, αἵτινες πολὺ τὸ διάφορον παρέχουσιν.

Ὁ ζακύνθιος Κορωναῖος δὲν στερεῖται χάριτος ὅταν διαζωγραφῇ καὶ ἀφηγῆται ἐν τῇ νεκρωθείσῃ καὶ ξηρᾷ αὐτοῦ γλώσσῃ τοὺς ἄθλους τῶν ἀνδρείων ἐκείνων στρατιωτῶν, οἵτινες διεσπάρησαν εἰς τὴν Δύσιν καὶ ὡς μισθοφόροι μαχόμενοι μετέσχον τῶν αἱματηρῶν πολέμων, ὧν θέατρον ἦν τότε ἡ Ἰταλία. Εἰς τοῦτον ὀφείλεται ἡ ἱστορία ἑνὸς τῶν ἀγωνιστῶν τούτων τοῦ Μερκουρίου Βούα, ὅστις εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι βημάτων ἀπὸ τοῦ Καρόλου συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν δοῦκα Βουρβῶνον καὶ ὅστις, ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς

τὸν χρονογράφον, ῥαπίσας τὸν γάλλον βασιλέα εἰς τὸ πρόσωπον ἐκυρίευσε μίαν σημαίαν ἐν τῇ ἥττῃ ταύτῃ. Μετ' αὐτοῦ ἠγωνίσθησαν πολλάκις ὁ Γιλβέρτος τοῦ Μοτπενσιὲρ, ὁ Ὀβινὺ καὶ Τριβούλκης, ἀλλὰ δὲν ἐνίκησαν πάντοτε. Ταχὺς εἰς τὸ ἀποφασίζειν, τολμηρὸς εἰς τὸ περιφρονεῖν τοὺς κινδύνους, ἐνθαῤῥύνει τοὺς ἱππότας αὐτοῦ διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ. Προκειμένου νὰ διαβῶσι ποταμὸν, νὰ κυριεύσωσι ὀχυρὰν θέσιν, νὰ στήσωσιν ἐνέδραν, οὐδέποτε διστάζει, καὶ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ καθίστησι τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ ἥρωας. Ἀμεριμνῶν περὶ τοῦ ἀγῶνος, ὑπὲρ οὗ μάχεται, συντάσσεται τοῖς Γάλλοις. Λουδοβῖκος ὁ ΙΒ' καλεῖ αὐτὸν εἰς Γαλλίαν, λαμβάνει μεγάλας παρ' αὐτοῦ ἐκδουλεύσεις κατὰ τῶν Ἱσπανῶν, καὶ Γολζάλβος ὁ ἐκ Κορδούης διορίζει αὐτὸν διοικητὴν τῆς Γενούης, καὶ δίδωσι τὸ ὄνομα κόμητος τῆς Ἀκίνης καὶ τῆς Ῥόκκα-Σέκκα. Παραχρῆμα ὁ Μαξιμιλιανὸς λαμβάνει τοῦτον παρὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', καὶ ἀποστέλλει εἰς Φλανδρίαν κατὰ τοῦ κόμητος Ἐγμόντου καὶ πρὸς ἀνάκτησιν τῶν χωρῶν ὅσας ἐκεῖνος ἐκστρατεύων κατὰ τῆς Βενετίας ἀφῄρεσε παρ' αὐτοῦ κατὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἐπιστροφὴν, ὅτε Μερκούριος ὁ Βούας κατασυντρίβει σῶμα τριακοσίων Τούρκων, διατελούντων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς δημοκρατίας. Μετὰ Φραγκίσκου τοῦ Α' μετέσχε τῆς ἐν Μαρινιὰν μάχης φονεύσας τετρακοσίους ἐχθροὺς, κυριεύσας δὲ ἓξ τηλεβόλα καὶ ἓξ σημαίας. Ἀλλὰ παραχρῆμα προσέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βενετίας, κυριεύει τὸ Λόδι, πολιορκεῖ τὴν Πεστσιέραν, καταμελίζει σῶμα ἐκ πενταχοσίων πεντήκοντα Ἑλλήνων, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βόκαλη, ὅστις μόνος διαφεύγει τὴν καταστροφὴν, ἐν δὲ Βερώνῃ καὶ Βρεκίᾳ νέαν αἴρεται δόξαν διὰ νέων στρατιωτικῶν κατορθωμάτων.

Οὕτως, ἄσημος ποιητὴς, ἄνευ ἀρετῶν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ φυσικῆς ἐμπνεύσεως διεζωγράφησεν ἡμῖν τὸν ἡρωϊκὸν καὶ καταπληκτικὸν βίον τῶν περιδόξων ἑλλήνων μισθοφόρων, ὧν τὸ δραστήριον, τὸ θάῤῥος, τὴν τόλμην, τὴν ἀφοσίωσιν ἐξύμνησαν διὰ γενικῶν χαρακτήρων ὁ Βέμβος, ὁ Φίλιππος Κομμὶν καὶ ὁ Γιχαρδῖνος. Ὅ,τι δὲν μανθάνομεν ἐκ τῆς γενικῆς ἱστορίας, τοῦτο εἷς χρονογράφος ἀνελίσσει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν διὰ στίχων, καὶ μετ' ἐπαγωγοῦ ζωηρότητος παρίστησι ἡμῖν τὸν Μερκούριον Βούαν ὡς ἀπόγονον τοῦ Πύῤῥου. Ἀλλ' ἐὰν ὁ νεώτερος στρατιώτης δὲν ἀνάγηται διὰ γενεαλογίας ἀμέσου καὶ ἀδιαφιλονεικήτου εἰς τὸν περίφημον τῆς Ἠπείρου βασιλέα, ἐτήρησεν οὐδὲν ἧττον τὸν χαρακτῆρα τούτου.

ΒΥΡΩΝΟΣ

Η ΝΗΣΟΣ.

ἢ

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΤΟΥ.

ΑΙΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

I.

Πόσον τερπνὰ ἦσαν τοῦ Τουβονάϊ τὰ ᾄσματα, καθ' ἣν ὥραν ὁ ἥλιος πρὸς τὸν κοράλλινον καταβαίνει ὅρμον.

« Δεῦτε, ἔψαλλον αἱ νεάνιδες, δεῦτε πλανηθῶμεν ὑπὸ τὰς τερπνοτάτας τῆς νήσου σκιάς. Δεῦτε ἀκούσωμεν τῶν πτηνῶν τὸ κελάδημα· ἡ φάσσα θὰ γογγύζῃ εἰς τοῦ δάσους τὰ βάθη, ὡς ἡ φωνὴ τῶν θεῶν μας. Θὰ δρέψωμεν τὰ ἐπὶ τῶν τάφων φυόμενα ἄνθη, ἐπειδὴ ταῦτα ἐκεῖ πρὸ πάντων ἀναθάλλουσιν, ἔνθα πολεμιστοῦ κεφαλὴ ἀναπαύεται. Θὰ καθήσωμεν, ὅπως ἀπολαύσωμεν τοῦ λυκόφωτος τὴν ἡδύτητα. Θὰ ἴδωμεν τὴν γλυκεῖαν σελήνην, ἀνὰ μέσον τοῦ φυλλώματος τῶν δένδρων διαλάμπουσαν, καὶ κείμενοι ὑπὸ τὰς σκιάς των μεθ' ἡδονῆς μελαγχολικῆς τὸν θρηνώδη τῶν κλάδων των ψίθυρον θ' ἀκούσωμεν! ἢ μᾶλλον εἰς τὴν ἀποῤῥῶγα ἀναῤῥιχηθέντες ἀκτὴν, θὰ ἴδωμεν τὰ κύματα μανικῶς κατὰ τῶν γιγαντωδῶν τοῦ πελάγους βράχων παλαίοντα, οἵτινες ἀντωθοῦσιν αὐτὰ πρὸς τὰ ὀπίσω ἐν εἴδει στηλῶν ἀφρωδῶν. Πόσον τὰ πράγματα ταῦτα εἶναι ὡραῖα! Εὐτυχεῖς ὅσοι τὸν θόρυβον καὶ τοὺς μόχθους τοῦ βίου ὑπεκφυγόντες, θεῶνται σκηνὰς, ἔνθα τοῦ ὠκεανοῦ μόνον ἡ πάλη ὑπάρχει. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος, ἡ μεγάλη αὕτη κυανόχρους λίμνη, ἐρωτικῶς ἔχων πρὸς τὰς ὥρας ταύτας, ὑπὸ τὰς γλυκείας τῆς σελήνης ἀκτῖνας τὴν ῥρίσσουσαν ταπεινοῦ χαίτην του!

II.

» Ναὶ, θὰ δρέψωμεν τοῦ τάφου τὸ ἄνθος, ἔπειτα θὰ παρασκευάσωμεν συμπόσιον τοιοῦτον, οἷον ἐν τοῖς τερπνοῖς αὐτῶν ἄλσεσι τὰ πνεύματα παρασκευάζουσιν. Εἶτα θὰ κολυμβήσωμεν εὐθύμως διὰ μέσων τῶν ἀναπηδώντων κυμάτων· ἐπὶ τέλους θ' ἁπλώσωμεν ἐπὶ τῆς μελανῆς χλόης τὰ ὑγρὰ καὶ στίλβοντα μέλη μας διὰ βαλσαμώδους μεμυρωμένα ἐλαίου, θὰ πλέξωμεν στεφάνους ἀπὸ τῆς κατοικίας τῶν νεκρῶν συλλεγέντας καὶ θὰ κοσμήσωμεν τὰς κόμας δι' ἀνθῶν εἰς τὰς τέῤῥας τῶν ἀνδρείων ἀναφυέντων. Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ νὺξ ἐπῆλθε Τὸ ἑσπερινὸν σύνθημα μᾶς ἀνακαλεῖ· ὁ ἦχος δονουμένων χορδῶν πρὸς τὸ πέρας ἀντηχεῖ τῆς ὁδοῦ· μετ' ὀλίγον αἱ ᾠδαὶ τοῦ χοροῦ θὰ ἐκτείνωσιν ἐπὶ τῶν λειμώνων τῶν ἑορτῶν τὰς σπινθηροβόλους

λάμψεις των, ἡμεῖς δὲ θ' ἀναπολήσωμεν τὴν μνήμην τῶν εὐδαιμόνων καὶ λαμπρῶν ἐκείνων ἡμερῶν, αἵτινες ὑπῆρξαν πρὶν ἢ ὁ Φιτζὶ τοῦ πολέμου ἐμφυσήσῃ τὴν κόγχην, πρὶν ἢ τὰ πλήρη πολεμίων ἀκάτια ἔλθωσι νὰ δηώσωσι τὰ παράλιά μας. Φεῦ! παρ' αὐτῶν τοῦ ἄνθους τῆς νεολαίας τὸ αἷμα χύνεται, παρ' αὐτῶν οἱ ἀγροὶ ἡμῶν ὑπὸ ἀγρίων καλύπτονται ἀκανθῶν· ἕνεκεν αὐτῶν ἠγνοήθη ἢ ἐλησμονήθη παντάπασιν ἡ ἐξαίρετος ἐκείνη εὐτυχία τοῦ πλανᾶσθαι μόνην ἔχουσα συνοδίαν τὴν σελήνην καὶ τὸν ἔρωτα. Λοιπόν! Ἔστω! μᾶς ἐδίδαξαν αὐτοὶ τοῦ ῥοπάλου τὴν χρῆσιν, μᾶς ἐδίδαξαν μὲ βροχὴν βελῶν νὰ καλύπτωμεν τὴν πεδιάδα· ἂς θερίσωσιν ὅ,τι ἔσπειραν! Ἀλλὰ τὴν νύκτα ταύτην ἂς χαρῶμεν· αὔριον ἀναχωροῦμεν· πλήξατε τοῦ χοροῦ τὸν ῥυθμόν! μέχρι στεφάνης τὰ ποτήρια πληρώσατε! μέχρι τελευταίας ῥανίδος ἂς κενώσωμεν ταῦτα! Δυνατὸν ν' ἀποθάνωμεν αὔριον· ἐνδυθῶμεν τὰ θερινὰ ἡμῶν ἐνδύματα· περιζωσθῶμεν τὸ λευκὸν βάπτα, ὡς τὸ τοῦ ἔαρος μέτωπον, διὰ πυκνῶν στέψωμεν τὰ μέτωπά μας στεφάνων καὶ περὶ τὸν τράχηλόν μας ἂς λάμψωσιν, ὡσεὶ περιδέραιον, τοῦ χουννὶ οἱ κόκκοι· ἡ ζωηρὰ χρῶσίς των εὐάρεστον ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀμαυρὰν τῶν μελαγχροινῶν στηθῶν μας στιλπνότητα.

III.

» Ἤδη ὁ χορὸς ἐτελείωσεν. . . Ἐν τούτοις κἄτι ἀκόμη ὑπολείπεται! στῆθι! μὴ τοσοῦτον ταχέως ἀποστερῆς τὸ φιλικὸν μειδίαμα· αὔριον ἀναχωροῦμεν, ἀλλ' οὐχὶ τὴν νύκτα ταύτην . . . ἡ νὺξ αὕτη εἰς τὴν καρδίαν ἀνήκει, ἑτοιμάσατε ἀκόμη τοὺς στεφάνους ἐκείνους, κατόπιν τῶν ὁποίων γλυκυθύμως θὰ στενάξωμεν· ὦ νέαι τοῦ ἐπεράστου Λικοῦ γόησσαι· πόσον ἐπαφροδίτους ἔχετε τὰς μορφάς! πόσον αἱ αἰσθήσεις ἄπασαι τὰ πλήρη μὲν ἡδυπαθείας ἐκτιμῶσι κάλλη σας, ἀλλὰ καὶ ἰσχύος πλήρη, ὅπως τὰ ἄνθη, τὰ ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν βράχων μας τὸ ἰσχυρὸν ἄρωμά των λίαν μακρὰν ἐπὶ τὸν ὠκεανὸν ἀποπέμποντα. . . Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης τὸν Λικοῦ μέλλομεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν. . . Ἀλλὰ . . ὦ καρδία μου! τί λέγω . . . αὔριον ἀναχωροῦμεν»!

IV.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ᾄσματα, τοιαύτη ἡ ἀπὸ τῶν ὀχθῶν ἐκείνων ἀναπεμπομένη ἁρμονία, πρὶν ἢ αἱ αὖραι ὠθήσωσιν ἐκεῖ τῆς Εὐρώπης τὰ τέκνα. Οἱ κάτοικοι εἶχον βεβαίως καὶ ἐλαττώματα, ὅσα ὅμως αὐτὴ ἡ φύσις κυοφορεῖ· τὰς ἐλλείψεις των παρῆγεν ἡ βαρβαρότης· ἡμεῖς ὅμως; ἡμεῖς ἔχομεν συγχρόνως ὅ,τι αἰσχρὸν ὁ πολιτισμὸς κέκτηται, μεθ' ὅλης τῆς ἀγρίας θηριωδίας ἀναμεμιγμένον, τοῦ στίγματος τούτου τῆς τοῦ ἀνθρώπου πτώσεως. Τίς ποτε δὲν εἶδε τῆς ὑποκρισίας τὸ κράτος, ἔνθα τοῦ Ἄβελ αἱ προσευχαὶ μετὰ τῶν ἔργων συγκιρνῶνται τοῦ Κάϊν; Ἀρκεῖ ν' ἀνοίξῃς τὸ παράθυρον, ὅπως ἴδῃς τὸν ἀρχαῖον κόσμον μᾶλλον τοῦ νέου διεφθαρμένον . . . ἀλλὰ καὶ ὁ τελευταῖος οὗτος εἶναι ἀνάξιος τοιούτου ὀνόματος, ἐξαιρέσει τῶν χωρῶν, ὅπου ἡ Κολομβία δύο τρέφει διδύμους γίγαντας, τέκνα τῆς ἐλευθερίας κατὰ τὰς χώρας ἐκείνας, ἔνθα τὸ Κιμβόρασον, τὰ τιτάνεια περιφέρον βλέμματά του ἐπὶ τοῦ ἀέρος, τῆς γῆς καὶ τῶν κυμάτων, οὐδένα ἀνακαλύπτει δοῦλον.

V.

Οὕτω διατωνίζετο ἡ παράδοσις, ὅτε τῶν νεκρῶν ἡ δόξα μόνον διὰ τῶν ᾀσμάτων ἀνεζωπυρεῖτο, ὅτε ἡ δόξα οὐδὲν ἄλλο κατέλιπεν ὀπίσω αὐτῆς ἴχνος, ἢ τὸ θεῖον σχεδὸν τῶν ἁρμονιῶν τούτων γόητρον· ἄγνωστα ὑπῆρχον τὰ τὸν σκεπτικὸν πείθοντα χρονικὰ, ἡ ἱστορία, κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἡλικίαν, μόνην διάλεκτον εἶχε τὴν ἁρμονίαν. Οὕτως ὁ Ἀχιλλεὺς τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ κρατῶν μετὰ χεῖρας τοῦ Κενταύρου τὴν λύραν, ἐμάνθανε νὰ γίνῃ κρείττων τοῦ ἰδίου πατρός. Τῳόντι αἱ ἁπλαῖ ἀρχαίου λυρικοῦ μέλους στροφαὶ, ἀπὸ τοῦ ὕψους ἀντηχοῦσαι βράχου πρὸς τῶν κυμάτων τὸν ῥόθον ἢ πρὸς τοῦ ῥύακος τὸ κελάρυσμα συγχεόμεναι καὶ τὰς ἠχοὺς ἐξεγείρουσαι τοῦ ὄρους, πλειότερον κέκτηνται κράτος παρὰ καρδίαις εἰλικρινέσι καὶ εὐσυγκινήτοις, παρὰ πάντα τῶν ὑπὸ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τύχης εὐνοουμένων τὰ τρόπαια· ἐκεῖναι μὲν πλῆρες ἀσκοῦσι θέλγητρον, ἐνῷ τὰ ἱερογλυφικὰ οὐδέν εἰσιν ἄλλο, ἢ ὑποκείμενον, ἐφ' οὗ ὁ μὲν φιλόσοφος μελετᾷ, ὁ δὲ σοφὸς ὀνειροπολεῖ· ἐκεῖναι μὲν ἔχουσι τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀρέσκειν, ἐνῷ τῆς ἱστορίας τὰ τεύχη οὐδὲν ἄλλο. ἀλλ' ἢ κόπωσιν μόνον εἰς τὸν ἀναγνώστην προξενοῦσι. Τὸ χωρικὸν ᾆσμα εἶναι ὁ ἀρχέγονος. ὁ πρωϊμώτερος βλαστὸς, ἐξ ὅσων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ αἰσθήματος ἀνεῤῥύησαν. Τοιοῦτον πάντως ἦν τὸ ἄγριον ᾆσμα (διότι τὸ ᾆσμα πρὸ πάντων εἰς τοὺς ἀγρίους ἀρέσκει) ὑφ' οὗ οἱ ἀρκτῷοι λαοὶ, ἐν ἐρημίαις διαιτώμενοι, ἐνεπνέοντο, καθ' ὃν χρόνον ἦλθον νὰ ἐπισκεφθῶσι καὶ κατακτήσωσι τὸ ὑπόλοιπον τῆς Εὐρώπης. Τοιοῦτοι εἶναι ἀκόμη πανταχοῦ, ὅπου οὐδεὶς ἐχθρὸς ἦλθε τὸν πολιτισμὸν ἢ τὴν καταστροφὴν φέρων· ἅπτεται τῆς καρδίας· τί δὲ πλειότερον νὰ ἐνεργήσωσι δύνανται ὅλης τῆς ἡμετέρας ποιήσεως αἱ ἐπιτηδεύσεις;

VI.

Αἱ γλυκεῖαι λοιπὸν τῆς μελῳδίας ταύτης συμφωνίαι, τὴν ἡδυπαθῆ διέκοπτον τοῦ αἰθέρος σι-

γὴν, ἡδεῖαν μεσημβρινὴν ἀνάπαυλαν ἐν ὥρᾳ θέρους ἡμέρας τροπικῆς τοῦ Τονβιναΐ· ἣν ἡ ὥρα τοῦ ἔτους, καθ' ἣν πᾶν ἄνθος εἶχεν ἀνοίξει, καθ' ἣν βαλσαμώδους ὀσμῆς ἡ ἀτμοσφαῖρα πληροῦται. Τοιαύτη τις πνοὴ ἤρχιζεν ἀνακινοῦσα τὸν φοίνικα, αὔρα τις ἀκόμη σιωπηλὴ ἠρέμα τὴν θάλασσαν ὑπεκύμαινε καὶ ἐδρόσιζε τὸ σπήλαιον, ὅπου ἡ ὡραία ἐκάθητο ψάλτρια παρὰ τὸν νεαρὸν ξένον, τὸν μυήσαντα αὐτὴν εἰς τοῦ ἔρωτος τὰς ὀλεθρίους ἡδονάς. . . Ναὶ ὀλεθρίους, ἐπειδὴ αὗται εἶναι παντοδύναμοι πρὸς τὰς καρδίας καὶ πρὸς ἐκείνας ἐν πρώτοις, αἵτινες ἀγνοοῦσιν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ παύσῃ τις τοῦ ἐρᾶν, πρὸς ἐκείνας, αἵτινες ὑπὸ καινῆς τηκόμεναι φλογὸς τέρπονται, ὡς οἱ μάρτυρες ἐπὶ τῆς ἐπικηδείου πυρᾶς των, ἐπὶ τοσοῦτον ἀφῃρημέναι ὑπὸ τῆς ἐκστάσεως, ὥστε ἡ ζωὴ οὐδεμίαν παρέχει ἀγαλλίασιν ἱκανὴν νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν τέρψιν, ἣν τοιοῦτος διεγείρει θάνατος· καὶ ἀποθνήσκουσι τῳόντι· ἔρχονται νὰ συγχωνευθῶσι μὲ τὴν ἀνωτέραν ἐκείνην ὕπαρξιν, ἥτις εἰς πάντα ἡμῶν τὰ ὄνειρα, ὡς χείμαῤῥος ἀϊδίου ἔρωτος παρίσταται.

VII.

Ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐκείνῳ ἐκάθητο ἡ θελκτικὴ τῆς ἐρήμου κόρη, γυνὴ ἤδη ἕνεκα τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σχηματισμοῦ της, καίτοι παιδίον ἕνεκα τῆς ἡλικίας, ἐὰν τοὐλάχιστον κρίνῃ τις κατὰ τὰς τῶν ψυχρῶν μας κλιμάτων ἰδέας, ὅπου ἐκτὸς τοῦ ἐγκλήματος, οὐδὲν ἄλλο ὡριμάζει ταχέως· παρθένος ἐν παρθενικῷ κόσμῳ καὶ ὡς αὐτὸς, ἀφελὴς καὶ καθαρά· ὡραία, φίλερως, πρωΐμως ἀναπτυχθεῖσα, μαύρη ὡς νύξ . . . νὺξ ἀστεροπληθής, ἢ ὡς σπήλαιον σκοτεινὸν, δι' ὅλων τῶν κρυστάλλων του διαλάμπον· ὀφθαλμοὶ ὅλην διάλεκτον, ὅλον γόητρον ἐκφράζοντες· σῶμα. . . . Τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἀβύστου, ἐντὸς τῆς κόγχης της φερομένης, ὑπὸ σμήνους δὲ κυκλουμένης ἐρώτων· ἡδυπαθὴς, ὡς τοῦ ὕπνου ἡ προσπέλασις, καὶ ἐν τούτοις πλήρης ζωῆς, ἐπειδὴ διάπυρος ἐρυθρότης τὰς ὑπὸ τῶν τροπικῶν πυρῶν μελανοβαφεῖς παρειάς της διαπερῶσα, ἀντικαθίστη τὸν λόγον· αἷμα, φλέγοντος ἡλίου προϊὸν, τὸν τράχηλον καὶ τὰ στήθη της ἐρῳωμάτιζε, διὰ τοῦ μελάγχρου δέρματός της φωτεινὴν διαχέον χροιὰν, πρὸς τὴν τοῦ κοραλλίου παραπλησίαν, τὴν τὸ ἀμαυρὸν ἐρυθραίνουσαν κῦμα καὶ τὸν δύτην πρὸς τὰ πορφυροβαφῆ προσελκύουσαν ἄντρα του. Τοιαύτη ἦν ἡ κόρη ἐκείνη τῶν μεσημβρινῶν θαλασσῶν. Ὅλην τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης ἐκείνης τὴν ἐνεργητικότητα κεκτημένη, ὡσεὶ ἀκάτιον, ἔφερεν ἐν ἑαυτῇ τὴν εὐδαιμονίαν ἐκείνων, οὓς ἠγάπα, τότε μόνον θλιβομένη, ὅταν αἱ ἡδοναὶ αὐτῶν ἐμειοῦντο· ἡ θρασεῖα καὶ διάπυρος ἀλλ' εἰλικρινὴς καρδία της ἠγνόει ἄλλην, παρὰ τὴν ἣν ἐχορήγει ἡδονήν· ἡ ἐλπὶς αὐτῆς οὐδέποτε ἐπὶ τῆς πείρας ἐστηρίζετο, τῆς ψυχρᾶς ταύτης Λυδίας λίθου, ἡ ἀνιαρὰ τῆς ὁποίας ἐπιῤῥοὴ τὰ πάντα ἀποχρωματίζει· δὲν ἐφοβεῖτο τὸ κακὸν, ἀγνοοῦσα αὐτὸ, ἢ, μανθάνουσα, λίαν ταχέως . . . τάχιστα ἐλησμόνει. Τά τε μειδιάματα καὶ τὰ δάκρυα ἀντιπαρῆλθον ὑπεράνω αὐτῆς, ὅπως αὖραι λεπταὶ ὑπεράνω διαπνέουσι λίμνης, στιγμιαίως μὲν ῥυτιδοῦσαι, ἀλλ' οὐδέποτε τὸ κάτοπτρον αὐτῆς θραύουσαι· διότι ἐκ τοῦ πυθμένος τῶν ἄντρων της αἱ πηγαὶ τῶν ὀρέων ἀδιαλείπτως τὴν στιλπνότητα τῆς ἡσύχου αὐτῆς ἀνανεοῦσιν ἐπιφανείας, ἐκτὸς ἐὰν πλουτώνειος ἐπελθὼν κλόνος, προῤῥίζον τὴν πηγὴν ἀνασπάσῃ, βαραθρώσῃ δ' εἰς τὴν ἄβυσσον τὰ κύματα καὶ μεταποιήσῃ τὰ ζῶντα αὐτῆς ὕδατα εἰς ὄγκον ἀδρανῆ, ὕποπτον ἐρημίαν βορβορώδους τενάγους. . . Τοιαύτην ἆρά γε τὴν νεαρὰν ἀγρίαν ἀναμένει μοῖρα; . . . Ἆ! αἱ αἰώνιοι τῆς τύχης περιπέτειαι ταχύτερον ἀκόμη τὴν ἀνθρωπότητα πλήττουσιν, ἢ ὅσον τὸ ἐπίλοιπον τῆς φύσεως μέρος· πίπτων ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὴν εἰς τοὺς κόσμους ἐπιφυλασσομένην ὑπέχει τύχην, ἀλλ' ἂν τοὐλάχιστον τὴν δικαιοσύνην ἐπὶ γῆς ἀσκήσῃ, τὸ πνεῦμα μετέωρον θὰ πτερυγίζῃ ὑπεράνω τῶν συντριμμάτων τοῦ σύμπαντος.

VIII.

Ἐκεῖνος δὲ τίς εἶναι; . . . Τέκνον τῆς ἄρκτου, νεανίας γλαυκόφθαλμος, γεννηθεὶς ἐν νήσοις μᾶλλον μὲν γνωσταῖς, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἀγρίαις. Εἶναι ὁ ξανθὸς τῶν Ἑβρίδων υἱὸς, ὅπου τὰ δινήεντα τῆς Bentland μυκῶνται κύματα. Ἀναλικνιζόμενος ὑπὸ ἀνέμων ὁρμητικῶν, τέκνον τῆς θυέλλης κατά τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ἔχων διηνεκῶς ὑπὸ τὰ νεαρὰ βλέμματά του τὰ ἀφρόεντα τοῦ ὠκεανοῦ κύματα, ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκείνης τοῦ βίου του περιόδου, ὡς πατρίδα τὴν ἄβυσσον ἐθεώρησεν· ἐν αὐτῷ διεῖδε τὸν γίγαντα, εἰς ὃν τοὺς νεανικοὺς στοχασμούς του νὰ ἐμπιστευθῇ ἠδύνατο, τὸν σύντροφον τῶν ἐρημικῶν κατὰ τοὺς βράχους περιπάτων του, τὸν μόνον τῆς νεότητος αὐτοῦ μέντορα· νέος, ἄρροντις ἄφινε τὸ ἀκάτιον νὰ πλαναται τυχαίως παίγνιον τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων, εὐχαρίστως ἑαυτὸν ἐπιτρέπων εἰς τῆς τύχης τὴν ἰδιοτροπίαν. Διαπαιδαγωγηθεὶς ἐν τοῖς μύθοις τῆς πατρῴας γῆς, ὀξὺς εἰς τὸ πιστεύειν τῆς εὐδαιμονίας τὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καρτερικὸς εἰς τὸ πάσχειν, τὰ πάντα εἶχεν ἀποπειραθῆ, πλὴν τοῦ ἀπελπισμοῦ. Ὑπὸ τὸν τῆς Ἀραβίας οὐρανὸν ὁ τολμηρότερος θ' ἀνεδείκνυτο τῶν φλογερῶν ἁμμων της νομάς· θὰ ἠψήφει τὴν δίψαν καρτερικῶς ὡς ὁ Ἰσμαὴλ, ἐπογούμενος εἰς τὸ τῆς ἐρήμου πλοῖόν του· παρὰ τὰς τῆς Χιλῆς ὄχθας θὰ ἦτο ὁ μεγαλοφρονέστερος τῶν κλασικῶν· ἐπὶ τῶν τῆς Ἑλλάδος ὀρέων, Ἕλλην ἐν ἀπαύστῳ ἀνταρσίᾳ διατελῶν· ὑπὸ σκηνὴν, Ταμερλάνος· ἀλλ' ἐὰν πρὸς θρόνον ἀνετρέφετο, ἀναμφιβόλως κακὸς θὰ ἐχρημάτιζε βασιλεύς. Τῳόντι ἡ αὐτὴ ψυχὴ, ἥτις θὰ ἦτο ἱκανὴ τὴν πρὸς τὴν ἐξουσίαν νὰ διατάμῃ ὁδὸν, ἐὰν ἀπ' ἀρχῆς τύχῃ ἐν τῇ πορφύρᾳ ἐγκατεστημένη, μόνον ἐν ἑαυτῇ τοῦ λοιποῦ τροφὴν εὑρίσκει, οὐδὲν ἄλλο αὐτῇ ὑπολείπεται ἢ τὸ πρὸς τὰ ὀπίσω χωρῆσαι, τὸ ὁρμῆσαι πρὸς τὰς ὀδύνας, ἐν αὐταῖς τὴν ἡδονὴν ἐκζητοῦσα. Ἐκ τῆς αὐτῆς πνευματικῆς δυνάμεως, ἐξ ἧς εἷς Νέρων προέκυψεν, τὸ αἶσχος ἐκεῖνο τῆς Ῥώμης, ἀπὸ ταπεινοτέρας ἀφορμηθεὶς κοινωνικῆς θέσεως, ἀλλὰ χρηστῆς τυχὼν ἀγωγῆς τῆς καρδίας, διεμορφώθη ὁ ἔνδοξος τοῦ πρώτου συνώνυμος *), οἱονεὶ περιφανής τις ἀντίθεσις! Ἀλλ' ἂν συγχωρήσωμεν εἰς τὸν πρῶτον τὰ ἴδια ἐλαττώματα, ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ταῦτα ἀτομικὰ ἦσαν τῆς φύσεως αὐτοῦ προϊόντα, ἄνευ θρόνου, ἐφ' οὗ, ὡς ἐν θεάτρῳ, νὰ ἐπιδεικνύῃ αὐτὰ, πόσον ἀσήμαντα θὰ ἐφαίνοντο!

IX.

Μειδιᾷς, ἀναγνῶσται! Πρὸς τοὺς ἐκ προκαταλήψεως τὰ πράγματα ἐρευνῶντας, αἱ συγκρίσεις αὗται πιθανῶς θὰ φανῶσι φιλόδοξοι, συνδεόμεναι μετ' ἀκατανομάστου ὄντος, ὅπερ οὐδὲν ἔσχε κοινὸν, οὔτε πρὸς τὴν δόξαν, οὔτε πρὸς τὴν Ῥώμην, τὴν Χιλὴν, τὴν Ἑλλάδα, ἢ τὴν Ἀραβίαν. Ὑπομειδιᾷς! ἔστω· προτιμότερον τοῦτο, παρὰ νὰ στενάζῃς. Καὶ ὅμως ἠδύνατο κατὰ πάντα τοιοῦτος νὰ γείνῃ· ἦν ἀληθῶς οὗτος εἷς ἄνθρωπος, ἐν τῶν πνευμάτων ἐκείνων, ἅτινα ὑπερίπτανται πάντων, καὶ ἅτινα ἀεῖποτε ἐν τῇ ἐμπροσθοφυλακῇ καθορῶνται, ἥρως πατριώτης, ἢ δεσποτικὸς ἀρχηγὸς, καθιστῶν ἔνδοξον ἢ πενθηφοροῦν ἔθνος τι, γεννημένος ὑπὸ οἰωνοὺς ἀνυψοῦντας ἢ ταπεινοῦντας ἐπέκεινα πάντοτε παντὸς ὅ,τι δύναταί τις συγκεχυμένως νὰ διαβλέψῃ. Ἀλλὰ ταῦτα προφανεῖς εἰσι ῥεμβασμοί· ἐνταῦθα δὲ τίς ἦν πράγματι οὗτος; ἀνθηρός τις ἔφηβος, ναύτης ἀντάρτης, ὁ ξανθὸς Τορκὶλ, ἐλεύθερος ὡς ὁ ὠκεανὸς, ὁ σύζυγος τῆς νεάνιδος τοῦ Τουβονάϊ.

X.

Καθήμενος παρὰ τὴν Νέβαν ἐθεᾶτο τὰ κύματα . . . τὴν Νέβαν, ἥτις ἀναυλέσον τῶν παρθένων τῆς νήσου ἔλαμπεν, ὅπως τὸ ἡλιοτρόπιον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ταπεινῶν διαλάμπει ἀνθέων, καταγωγῆς ὑψηλῆς (ἀξίωσις μέλλουσα νὰ προκαλέσῃ τὸ μειδίαμα φίλου τῆς ἐπιστήμης τῶν οἰκοσήμων, ζητοῦντος νὰ ἴδῃ τῶν ἀγνώστων τούτων νήσων τὰ οἰκογενειακὰ σήματα) . . . Κατήγετο ἐξ ἀρχαίας γενεᾶς ἀνδρείων καὶ ἐλευθέρων ἀνθρώπων, ἱπποτῶν γυμνῶν, ἀγρίαν ἐχόντων εὐγένειαν, ὧν ὁ χλοερὸς τύμβος κατὰ μῆκος ὑψοῦται τῆς παραλίας· καὶ ὁ σὸς δὲ, ὦ Ἀχιλλεῦ! . . . τὸν εἶδον . . . ὁ σὸς οὐδέν τι πλειότερον εἶναι. Ἡμέραν τινὰ ξένοι ἦλθον ἐντὸς εὐρέων σκαφῶν, διὰ πυρφόρων ἐζωσμένων κεραυνῶν, στεφανουμένων δὲ διὰ δένδρων γιγαντιαίων, ὑψηλοτέρων παρὰ τοὺς φοίνικας, ἅτινα ἐν εὐδίᾳ μὲν ἐφαίνοντο ἐντὸς τῆς ἀβύσσου ἐῤῥιζωμένα, ἀλλ' ὅτε οἱ ἄνεμοι ἐξηγείροντο, ἐφαίνοντο ἀναπτύσσοντα πλατείας πτέρυγας, ὡσεὶ νέφη ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος φεύγοντα, οἱ ξένοι περιέφερον ἐπιδεικνύοντες μακρὰν τὴν ἰσχύν των, ἐνώπιον δὲ τῶν κυμαινομένων τούτων πόλεων, καὶ τὰ κύματα αὐτὰ ἦττον ἐλεύθερα ἐφαίνοντο. Ἡ Νέβα λαβοῦσα τὴν κώπην ὤθησε τὴν εὔστροφον πιρόγαν της ἀνὰ μέσον τῶν κυμάτων, ὡς ὁ ῥέννος ἐν τῷ μέσῳ τῶν χιόνων ἀναπηδᾷ, ἐπιψαύουσα τὴν λευκάζουσαν τῶν ὑφάλων κορυφὴν, ἐλαφρὰ, ὡς νηρηὶς ἐπὶ τῆς πλωΐμου κόγχης της. Ἐρχεται νὰ ἴδῃ καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς θαυμάσῃ τὴν γιγαντώδη τρόπιδα, τὴν ἀπὸ κύματος εἰς κῦμα τὸν βαρὺν ἀνυψοῦσαν ὄγκον της· ἡ ἄγκυρα ἐῤῥίφθη, ἡ ναῦς ἔμεινεν ἀκίνητος κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, δίκην λέοντος μεγάλου εἰς τὸν ἥλιον ἀποκοιμηθέντος, ἐνῷ περὶ αὐτοῦ ὡς σμῆνος μελισσῶν ἐντὸς τῆς χαίτης του βομβυζουσῶν, ἀνάριθμοι περιεδινοῦντο πιρόγαι.

---

*) Ὁ ὕπατος Νέρων ὁ νικητὴς τοῦ τε Ἀσδρούβα καὶ τοῦ Ἀννίβα.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΒ'.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐν ἱερεῦσιν Ἰωάννῃ τῷ Ἀρμάκῃ, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος εὖ πράττειν.

Καὶ τίς λοιπὸν δικαίως ἐπὶ τῷ φιλικῷ λειποταξίῳ ἐξαιρήσεταί σε γραφῆς; πότερον γὰρ οὐδὲν τίθη τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ἧς πάλαι ποτὲ παρ' ἡμῖν ηὐμοίρησας τῶν καλῶν ὁποιασοῦν προπαιδείας ἐπελάθου ὁλοτελῶς, ἢ τοσούτοις διενοχλῇ πραγμάτων ἐπιφορτίσμασιν, ὡς μηδ' ἂν τοῦτο γοῦν ἐπιγρύξαι ἡμῖν, τῷ Μαξίμῳ εὖ πράττειν; ἴσθι ἡμᾶς ὑγιῶς διάγοντας καὶ ὑγίαινε. Εἰ δὲ καὶ μικρός τις ἐναπολέλειπταί σοι σπινθὴρ τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς ἡμᾶς, τίς ἄν σοι καὶ γένοιτό ποτε τῆς ἐς τοσοῦτον

σιωπῆς ἐξαιτίασις; Ἄλλως τε καὶ φθασθέντι ἤδη παρ' ἡμῶν φιλικῶς καὶ ἀπαιτηθέντι τι τῶν εὐπορωτάτων καὶ μάλιστα, ἵν' οὖν τὴν κατὰ σοῦ τοιαύτην ἀποφύγῃς γραφὴν, πρύμναν, τὸ τοῦ λόγου, κρουσάμενος, γενοῦ ποτε σεαυτοῦ καὶ πᾶσαν ἀποσεισάμενος τὴν ἀμέλειαν, τοῦτο δὴ τοῦτο καὶ μόνον σοῖς ἐναποχάραξον γράμμασιν, ὅτι εἰς ῥοπήν σοι τὰ πράγματα φέρεται καὶ ὅτι οὐκ ἐπελάθου ἡμῶν, μηδ' ὅ,τι καὶ γένοιτο. Καὶ τοῦθ' ἡμῖν εἰς τοσούτου χρόνου παραδρομὴν ἀρκέσει καὶ μάλιστα ἐξαιτίασιν. Ἐῤῥωσο, καί μου ταῖς πρὸς τὸ θεῖον ἱεροτελεταῖς, ναὶ πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς, μνημονεύοις διηνεκῶς.

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος ἡ φθίνοντος ᾳφῃέ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΓ'.

Δαβίδῃ τῷ Ἐσχελίῳ, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος εὖ πράττειν.

Τί ἄν σοι περὶ τῶν τοῦ μάκαρος Ἀθανασίου συγγραμμάτων μέχρι τούτου ἐγνωσμένον εἴη καὶ τίσιν ἐπὶ συνθήκαις καὶ ὅπως, τάχα μετ' οὐ πολὺ εἴσομαι γράμματα παρὰ σοῦ κομισάμενος. Καί γε, εἴ μοι πείθοιο συμβουλεύοντι, πολὺν τόν τε παρὰ Θεοῦ μισθὸν καὶ τὸν παρ' ἀνθρώπων ἀφέξεις ἔπαινον, εἰ χεῖρα καὶ γνώμην συνεργὸν τῷ τοιούτῳ θεαρέστῳ ἐπιχειρήματι ἕλοιο παρασχεῖν τοιοῦτον σοφὸν ἄνδρα καὶ θεοσεβῆ, τοσαῦτά τε ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγωνισάμενον καὶ ὅτι πλείστην τοῖς φιλοχρίστοις διὰ τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων ὠφέλειαν προξενήσαντα εἰς φῶς ἐκδοῦναι προθέμενος. Ἐμοὶ μὲν οὖν οὕτως ὑποβάλλει τὸ συνειδὸς, κἂν πάντα κάλων αὐτὸς ἐκίνησα, τό γ' ἐπ' ἐμοὶ, εἰ ταύτης ἐτύγχανον τῆς δυνάμεως. Σὺ δὲ ὅπερ ἂν περὶ τούτου ἐπικρίνῃς, οὐκ ἂν φθάνοις διατελῶν πλεῖστα· κρινεῖς δ' εὖ οἶδ' ὅτι τὸ βέλτιον. Βέλτιον δὲ τῆς ἐπικρύψεως ἡ τοῦ πνευματικοῦ ἀνακάλυψις καὶ ἔκφανσις θησαυροῦ, ὡς ἂν εὐχερῶς ἐντεῦθεν καταπλουτίζοιντο οἱ βουλόμενοι. Ἐῤῥωσο καί μοι σύγγνωθι αὐτοσχεδιάζοντι διὰ τὸ τῆς ὥρας στενόν.

Ἐνετίηθεν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΑ'.

Δαβίδῃ τῷ Ἐσχελίῳ, ἀνδρὶ σοφωτάτῳ, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος εὖ πράττειν.

Ἐγὼ κατώκνουν μὲν καὶ πρὸ τοῦ, καὶ οὔ τοί γε ἀπεικότως πρὸς τὴν τοῦ σοῦ πόθου ἐκπλήρωσιν, φίλτατε καὶ σοφώτατέ μοι Ἐσχέλιε, καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον οὕτως ἔχων διατελῶ· τά τε γὰρ ἄλλα στρέφων κατ' ἐμαυτὸν καὶ τὸ πολλαχοῦ τοῦ συγγράμματος οὐ πάνυ τι πρὸς ἀλήθειαν ἔχον, εἰς πάρεργον χωρήσειν ᾠήθην τὴν τούτου διαπομπὴν, εἰ μὴ πρότερον χειρὸς ἐντελοῦς εὐπορήσειεν. Εὐελπις δ' ἦν μὴ τῆς τοιαύτης προσδοκίας διαμαρτεῖν χρηστὰς σαλεύων τὰς ἐλπίδας ἐπὶ τῇ τοῦ λαμπροτάτου Βενεδίκτου τοῦ Γεωργίου σεμνότητί τε καὶ φιλανθρωπίᾳ καὶ τελειότητι· ὃς τὴν τῆς τοῦ Βησσαρίωνος βιβλιοθήκης φυλακὴν ἐμπεπιστευμένος τάχ' ἂν ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν χαρίσαιτο· ἐναπόκειται γὰρ ταύτῃ δύω τεύχη ἀρχαιότατα τῆς τοιαύτης τοῦ Φωτίου συγγραφῆς, ἧς ὅσον οὔπω τὸ παρ' ἐμοὶ συγκρούσασθαι διὰ μελέτης ποιήσομαι. Τοῦτ' οὖν εἰδὼς αὐτὸς καρτερικώτατος σαυτοῦ γίγνοιο καί με ἔξω τιθείης αἰτίας, εἰ βραδύτερος φανοίμην τοῦ σοῦ πόθου εἰς σὴν ἐξυπηρέτησιν· ἄλλως γὰρ ἂν οὐδὲ δευτέροις ἑλοίμην προφθασθῆναι σοῖς γράμμασιν, εἰ μὴ μεθ' ἑαυτῆς τὸ εὔλογον εἶχεν ἡ πρόφασις. Ἐγὼ δέ σοι χάριτας καὶ αὖθις ἐπὶ τῇ τοῦ Σελευκείας ὁμιλίᾳ οἶδα· οὕτω δ' ὀναίμην τοῦ σοῦ φιλανθρώπου ἐπὶ τῷ Ψελλείῳ συγγράμματι, πρὸς δὲ καὶ τοῖς συμβολικῶς ἐκπονηθεῖσι τῷ ἱερῷ Μαξίμῳ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θείαν ἱερουργίαν. Σὺ δὲ ὑγιαίνοις μοι ἑκάτερον τὸν ἄνθρωπον καὶ μὴ ἀποκάμνοις καὶ οὕτω φιλῶν ἡμᾶς τὰ συνήθη· οὐδὲ γὰρ ἧττον καὶ ἡμεῖς φιλοῦντές σου τὴν μεγαλοπρέπειαν διατετελέκαμεν, κἂν ὅτι μάλιστα τοῦ πρὸς σὲ καθήκοντος, πολλῶν εἰργόντων, ἄκοντες εἶναι ἀπολειπώμεθα. Ἐῤῥωμένος διαβιώῃς μοι, ἀνδρῶν προσφιλέστατε.

Ἐνετίηθεν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΕ'.

Ἀσκαρίῳ τῷ Περσίῳ, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος εὖ πράττειν.

Ὡς εὐπρεπές σοι τὸ προσχηματῶδες τοῦ λόγου, σοφώτατε, καὶ οὐκ ἄμουσον τὸ κατάφορον· νύττεις γὰρ οὐδ' ὁπωσοῦν πλήττων καὶ ἐκ τοῦ προφανοῦς καθάπτῃ χαριέντως ὧν εἰς τοῦτο προσῆκε καὶ μάλιστα. Τίς γὰρ καὶ χρεία τῆς ἐπὶ τοσοῦτον τοῦ καλοῦ φίλου περιηγήσεως; τί δ' ἂν καὶ τῶν λόγου ἀξίων καρπώσαιτο τῇδε κἀκεῖσε τηνάλλως περιιὼν καὶ προβαίνων ἀκίχητα, δέον ἐλλιμενίζειν μᾶλλον τοῖς ἐλάττοσιν ἀγαπῶντα, ἢ τὰ καίρια κινδυνεύειν τῇ τοῦ μείζονος ἀδηλότητι πρὸς τῷ καὶ πρόσκομμα γίγνεσθαι τῷ πλησίον; Ποῦ γὰρ ἀνδρὸς, πρὸς τῶν λόγων αὐτῶν, τὸν μονήρη ἑλομένου βίον, πάνδημον ὥσπερ θέατρον ἑαυτὸν καθιστᾷν καὶ αὐτεπάγγελτον διδόναι λαβὴν τοῖς καὶ ἄλλως σπουδὴν τὴν πάνυ ποιουμένοις ἐπεγγελᾷν τῷ ἐπιτηδεύματι; Ἀλλὰ γὰρ δεινὸν ἡ συνήθεια καὶ συνετῶν ὑποκλέψαι φρένας ἀνδρῶν, καὶ πρὸς ὄλεθρον εὐεπίφορον τὸ καὶ ὅπως ποτὲ πρὸς ἕξιν ἐλθόν, καὶ οὕτω κατὰ τὸν εἰπόντα εὐεπιῤῥεπέστεροι πρὸς τὰ κακὰ πεφύκαμεν ἄνθρωποι. Δοίη δ' ἂν αὐτῷ καὶ ἡμῖν ὁ Θεὸς τὰ κρείττω ἑλέσθαι καὶ προσφορώτερα. Τὰ σὰ σοφώτατα γράμματα πρὸς τοῖς ἔπεσιν οὕτως ἄριστα ἔχει καθ' ἑαυτὰ, ὥστε τῆς ἄλλου του μὴ προσδεῖσθαι χειρός. Ἵνα δὲ μή σοι πρὸς χάριν τοῦτο δόξω εἰπεῖν, ἐν τῷ ἀπὸ ῥώμης ὁ γεννάδας οὐ πάνυ μοι προσγελᾷ, τὸ, μὲν οὖν, ὥσπερ δὴ, καὶ τὸ, ὑπέχειν λόγον, ὅσον ἐν ἔπεσι. Καὶ ταύτης ἅλις σοι καὶ μόνης τῆς ὑπομνήσεως, τὰ δὲ λοιπὰ παντὸς μώμου ἀνώτερα. Ἐῤῥωμένον σε διαφυλάττοι ὁ Κύριος. Καί μοι τὸν ἱερὸν προσαγορεύσαις Ἀρσένιον.

Ἐνετίηθεν, ἰουνίου γ' ἐπὶ δεκάδι ᾳφῃζ'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΣ'.

Ναθαναὴλ τῷ Ἐμπορίῳ, ὁσιωτάτῳ ἐν ἱεροδιακόνοις, Μάξιμος εὖ πράττειν.

Καθ' ἡδονήν μοι πάνυ τὰ παρὰ σοῦ εὐαγγελία καὶ ὅσα μοι ὁ τοῦ εὐγενεστάτου καγγελαρίου υἱὸς πρὸ μικροῦ μοι προσπεφοιτηκὼς διηγήσατο ἐς μέγα τὸν περὶ σὲ ἀνῆψέ μου ἔρωτα, Ναθαναὴλ ὁσιώτατε. Εἰ μὲν οὖν καί σοι ἡ περὶ ἡμᾶς διάθεσις ἐγγίγνεται ἡ αὐτὴ, κἂν φθάνοις ἡμῖν συγγενόμενος· καὶ γὰρ δώσεις τε ἡμῖν τῶν ὅσων εἰς χρείαν ἥκομεν παρὰ σοῦ, ὅσον ἥκει εἰς χρείαν βιβλίων ἀντιγραφῆς καὶ μικράν τινα ὑπηρεσίαν, ἣν καὶ αὐτῷ σοι ἐκπληροῖης καὶ ἀντιλήψῃ τῶν ὧν ἡμεῖς πρὸς τῆς θείας χάριτος πεφιλοδωρήμεθα τὴν ἐνδεχομένην εὐπορίαν. Αὕτη δ' ἂν εἴη, ὅση τε περὶ τοὺς λόγους καὶ φιλοσοφίαν αὐτὴν ἡμῖν περισώζεται δύναμις. Ἀπαιτήσομεν δέ σου τὸ εὔνουν καὶ τὰ πάντα πιστόν· δεῖ γὰρ καὶ τοῦτο προσθεῖναι τοῖς πρὸς σὲ γράμμασι διὰ τὸ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις σπάνιον τῆς χρηστῆς προαιρέσεως, ὧν τὰ ἴσα καὶ ἡμεῖς σοι ἀνθυπισχνούμεθα. Ἂν οὖν σοι ἐπὶ τοιαύταις συνθήκαις γνώμη γένηται συμβιωτεῦσαί τε καὶ συμπενητεῦσαι ἡμῖν, ὅτι τάχιστα τοῦ πρὸς ἡμᾶς αὐτόθεν ἀπόπλου ἐπιμελήθητι. Εἰ δ' οὔ, μένε ἐπὶ τῆς ἐνεγκαμένης, ᾗ δὴ καὶ μένεις. Καί σοι τὸ θεῖον τὰ ὅσα πρὸς ἐκείνου εὐαρέστησιν ἐπιχορηγήσειε καὶ ἐπιχορηγοίη τὰ κράτιστα. Ἐῤῥωσο.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΖ'.

Θωμᾷ, τῷ παροσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ καθηγουμένῳ τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Διονυσίου, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν καὶ μακαρίως διάγειν.

Ἡδύ μοι τὸ περὶ σοῦ διήγημα, θεία μοι καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, Θωμᾶ πανοσιώτατε, ὅτον τε ἥκει εἰς πολιτείαν θεάρεστον καὶ εἰς ἱερῶν λόγων διατριβάς. Καὶ γὰρ εἰ καὶ ὄψις ἀκοῆς τὸ βεβαιότερον ἔσχηκε καὶ μᾶλλον ἐπαληθεύουσαν τὴν ἐπιβολὴν, οὐ μέν τοι καὶ λόγος ὄψεως ἥττων, ἐπειδὰν ἀληθείας . . . πλουτήσῃ τὸν ἑαυτοῦ αἴτιον. Τοιοῦτος ἐμοὶ ὁ ὁσιώτατος ἀδελφὸς Μητροφάνης εἶναι δοκεῖ· ὃς διεξιὼν μοι τὰ κατὰ σὲ καὶ ὅτι πρὸς τῇ τῆς οἰκονομίας πολυφρόντιδι προνοίᾳ, πρὸς τῇ τῶν ψυχῶν ἐπιμελείᾳ καὶ λόγοις μοῖραν ἀπονέμειν εἴωθεν ἱκανὴν καὶ περὶ τὴν τούτων ἐπίκτησιν ἀπασχολεῖσθαι διηνεκῶς, ἐπὶ μεῖζον, ἅτε δὴ εἰκὸς, τὸν περὶ σέ μου ἀνῆψε πυρσόν. Καὶ δή μου τὸ κάτοκνον ἀνεπτέρωσε καὶ γράμματα, μικρὰ γοῦν καὶ οἷα τὸν τῆς ψυχῆς καὶ μόνον παρασημάναι διακαῆ ἔρωτα, ἐγχαράξαι πρὸς σὲ γέγονεν αἴτιος, οἷόν τι τῆς πρὸς σέ μου φιλίας προκάταργμα· πέφυκε γάρ πως τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἕπεσθαι, ἄλλως τε παρ' ἡμῖν, οἷς ὁ λόγος τὸ σεμνολόγημα. Σὺ οὖν δίκαιος ἂν εἴης καλῶς θέσθαι μοι τὸ εὐπαῤῥησίαστον, καὶ ἵνα ἔχῃς καὶ αὐτὸς τὰ πρὸς ἐμὲ καὶ μάλα παῤῥησιάζεσθαι, ἰδού σε λόγους τὸν τῶν λόγων τρόφιμον ἀπαιτούμεθα ὅσοι περὶ θεολογίαν αὐτὴν, εἴτε πανηγυρικοὶ εἶεν, εἴτε καὶ ἄλλως βίων ἀγίων περιεκτικοί. Τούτων οὖν τάς τε ὑποθέσεις ἡμῖν ἐπὶ πίνακι ἐγχαράξεις, καί γε ἐκ τῆς τῶν λόγων αὐτῶν καταρχῆς, οἷόν τι τεμάχιον· χαριῇ γὰρ τὰ μέγιστα· οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματος λόγῳ· Χρυσοστόμου λόγος εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου. Ἀρχή· Πάλιν χαρᾶς εὐαγγέλια" καὶ γὰρ συναγωγήν τινα τῶν τοιούτων ἡμῖν ποιήσασθαι, καὶ ὅσους ἂν προσθεῖναι ἐξείη ἡμῖν τοῖς ἤδη συναθροισθεῖσι περὶ πλείστου τιθέμεθα. Τοῦτ' οὖν ἡμῖν χαρίσαιο, ναὶ πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς· ἀνταπαιτοίης δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ὅσ' ἂν σοι καθ' ἡδονὴν γένοιτο, καὶ πάντως οὐκ ἀμοιρήσεις τοῦ αἰτήματος. Ἐῤῥωμένως μοι διαβιώῃς, ἀνδρῶν ὁσιώτατε καὶ λογιώτατε, καὶ εἰς μακρὸν γῆρας, εἰς ψυχῶν πολλῶν ὠφέλειαν συμπαρεκτείνοις τὸ ζῆν τῇ περὶ τὰ θεῖα λόγια μελέτῃ διηνεκεῖ.

Ἐνετίηθεν, ἰανουαρίου γ' φθίνοντος ᾳφς'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΗ'.

Νικολάῳ τῷ Κοσμᾷ, εὐλαβεστάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερεῦσι, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος εὖ πράττειν.

Ναὶ, μὰ τὴν ἱεράν σου καὶ φίλην Θεῷ ψυχὴν, ὦ Νικόλεως, οὕτως ὀναίμην τῶν εἰς σωτηρίαν τεινόντων ἐγὼ, ἀληθῆ τὰ παρ' ἡμῶν ῥηθησόμενα, ἀπεγνώκειν ἐπὶ τῇ τοῦ βιβλίου εὑρέσει, οὗπερ παρ' ἡμῶν ἀπῃτήκεις. Κατὰ τά γε εἰκότα καὶ τὴν ψυχὴν ἀπελεγόμην ὀδυνηρῶς, περίλυπός τε ἦν, τοῦτο δὴ, ὅπερ σοι πρὸ τριῶν ἡμερῶν διὰ γραμμάτων διαμεμήνυκα, ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως, ἀγαθῇ τύχῃ, παρά τινι τῶν ἐμοὶ προσφοιτώντων τουτὶ ἐντετυχηκὼς ἐξεζήτηται μὲν εἰς χρῆσιν δῆθεν, ὡς καὶ αὖθις τῷ δεσπόζοντι ἀποδώσειν· καὶ γὰρ ἐκεῖνος οὐκ ἄν, εἰμὴ ἐπὶ τοιαύταις ἐδεδώκει συνθήκαις. Οὐκ ἀπέδωκα δὲ καὶ ἄπορα ἦν μοι ἑκατέρωθεν,

κἀκεῖθεν μὲν ἀδικίας γραφὴν καὶ πάνυ τοι διευλαβουμένῳ, εἴγε τὰς μεταξὺ ἡμῶν συνεστώσας παραβαίην συνθήκας. ἐντεῦθεν δὲ καὶ μάλιστα ἀντεφελκομένῳ ὑπὸ τοῦ εἰς σὴν ἐξυπηρέτησιν ἐγγιγνομένου πόθου. Καὶ ἦν ἰδεῖν διαμαχομένω ἐν ἐμοὶ ἐναντίω τὼ λογισμώ, πὴ μὲν ἐπὶ θάτερον τούτου, πὴ δὲ ἐπ'ἐκεῖνο θατέρου ἐπιῤῥεπέστερον ἔχειν καταναγκάζοντος. Τέλος δ'οὖν ἀδικίας μᾶλλον χωρῆσαι αἰτίαν προήρημαι εὔελπις ὢν ὅπως ποτὲ ταύτης ἀπολυθῆναι, κἂν δέῃ καὶ διπλοῖς τόκοις πρὸς τῇ τοῦ βιβλίου τιμῇ ἀντεισενεγκεῖν, ἢ ὀλιγωρίας γραφῆναι γραφὴν παρὰ σοί, παρ'ᾧ καὶ πάντα κάλων, τὸ λεγόμενον, εἰς ὑπηρεσίαν ἂν ἐξεκίνησα καί γε καὶ τῶν ὑπὲρ δύναμιν κατετόλμησα. Ἔρχεται δή σοι Θεόδωρος ὁ καλὸς, οὗ σπάνις μὲν παρὰ πᾶσι, σὺ δ'ἀλλὰ τούτου διὰ τὴν συνοῦσάν σοι καλοκἀγαθίαν καὶ τὴν ἣν πρὸς ἡμᾶς ἀδελφικὴν ἐπεδείξω διάθεσιν εὖ προρῆσαι ἠξίωσαι. Πάντως δέ σοι οὐκ ἀμυδρὸν τουτὶ τοῦ ἡμετέρου πρὸς σὲ τεκμήριον γενήσεται ἔρωτος· ὅπου γὰρ καὶ μὴ ἔχοντες χαριζόμεθα, τί οὐκ ἂν χαρισαίμεθα ἔχοντες; Τοιαῦτα καὶ παρὰ τῆς ἱερᾶς σου ψυχῆς ἀνταπαιτοῦμεν τὰ φίλτρα καὶ ἴσον τῶν σῶν ἐρώτων τὸ θέλγητρον. Καὶ ἴσμεν σαφῶς, ὅτι τῷ συνήθει σου αὖθις φιλελευθέρῳ χρώμενος τρόπῳ καὶ ὑπερακοντίσεις πολλῷ τῷ μέτρῳ τὸ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς καταθύμιον. Ἐῤῥωμένος διαφυλάττοιο ψυχῇ τε καὶ σώματι, ἀδελφῶν ἐν Χριστῷ εὐλαβέστατέ μοι καὶ λογιώτατε.

Ἐνετίηθεν.

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΘΩΜΑΣ.

Ὁ Θωμᾶς ἦτο ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀποστόλων. Πότε καὶ πῶς ἐκλήθη, οὐδεὶς τῶν εὐαγγελιστῶν μνημονεύει. Ὁ Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ του ἱστορίᾳ λέγει, ἐκ παραδόσεως τὴν εἴδησιν γνωρίσας, ὅτι τὸ καθαυτὸ ὄνομα τοῦ Θωμᾶ ἦτο Ἰούδας (οὐχὶ ὁ Ἰσκαριώτης, ἄπαγε). Τὸ Θωμᾶς, λέξις ἀραμαϊκὴ, δηλοῖ δίδυμος, ὡς καὶ ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ φίλος μου ῥαββουνῆς τῆς ἑβραϊκῆς ἐβεβαίωσέ με, διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίῳ συζυγεῖται τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ "Θωμᾶς δὲ ὁ λεγόμενος Δίδυμος". Διατί λέγεται Δίδυμος; Εἶπον ὅτι ἦτο δίδυμος ἀδελφὸς τῆς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων δὶς μνημονευομένης Λυδίας (ις). Εἶπον ἄλλοι ὅτι ὁ Δίδυμος οὗτος ἦτο ὁ ἐν τοῖς ἑτερομητρίοις ἀδελφοῖς τοῦ Κυρίου μνημονευόμενος Ἰούδας (Ματθ. ΙΓ, 56), τοῖς κατὰ Θεοφύλακτον υἱοῖς τοῦ Ἰωσὴφ ἐξ ἄλλης γυναικὸς, ἢ ἐξαδέλφοις αὐτοῦ, οἵτινες καὶ ἀδελφοὶ παρ' Ἑβραίοις λέγονται.

Παρὰ τοῖς εὐαγγελισταῖς Ματθαίῳ, Μάρκῳ καὶ Λουκᾷ καὶ ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων εὑρίσκομεν μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Θωμᾶ μνημονευόμενον. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίῳ εὑρίσκομεν χαρακτῆράς τινας αὐτοῦ, καὶ ἰδίως τὸν τῆς δυσπιστίας, καὶ τὸ ἱστορικὸν, τῷ ἐν τῷ Ἑσπερινῷ τῆς Ἀναστάσεως εὐαγγελίῳ. Οὕτω δὴ, ὅτε ἔγνω ὁ Ἰησοῦς νὰ ἔλθῃ εἰς Βηθανίαν, ἵνα ἐγείρῃ ἐκ νεκρῶν τεταρταῖον τὸν Λάζαρον, καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς, Λάζαρος ἀπέθανεν.... ἄγωμεν πρὸς αὐτὸν, ὁ Θωμᾶς εἶπε τοῖς συμμαθηταῖς "ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ'αὐτοῦ" ὅπερ δύναται μὲν νὰ δηλοῖ δειλίαν, ἀλλ' ὅμως καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν, εἰς θάνατον νὰ τὸν παρακολουθήσωσιν. Ὅτι ἦτο βραδὺς εἰς πίστιν, βεβαιοῦται πως καὶ ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἐν τῇ κατανυκτικῇ ἐκείνῃ ὁμιλίᾳ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ. Εἶπε τότε ὁ Θωμᾶς "Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι"; Ἴσως ἐνόμισεν αἰσθητόν τινα τόπον καὶ ὁδὸν εἰς αὐτὸν, κατὰ Εὐθύμιον τὸν Ζυγαβηνόν. Τρίτον μνεία γίνεται εἰδικωτέρα τοῦ Θωμᾶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, τὴν ὀγδόην ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς του εἰς τοὺς δέκα μαθητὰς ἡμέραν. Διὰ τί δὲν ἐπίστευσεν εἰς τοὺς συναδέλφους του εἰπόντας αὐτῷ "Ἑωράκαμεν τὸν Κύριον"; Διὰ τί δὲν ἔτυχε νὰ ἦναι παρὼν εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην ἐμφάνισιν τοῦ Κυρίου; Ταῦτα καὶ ἡ ἑρμηνεία τῆς μετὰ ταῦτα ἱστορίας εἶναι ἔργον μακρὸν, πρόσθες δὲ καὶ οὐκ ἐμόν· ἄλλοις ἀπόκειται, τοῖς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας κεκλημένοις καὶ ὑπὸ τῆς πολιτείας τεταγμένοις πρὸς τὰς τοιαύτας ἑρμηνείας ἱεροκήρυξι. Τούτων δὲ οὔπω φαίνεται ἤκουσα ἡ ὥρα.

Ἱστορεῖται ὅτι ὁ Θωμᾶς ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ "Κυρίου καὶ Θεοῦ" εἰς Παρθίαν ἢ Περσίαν καὶ ὅτι ἐτάφη, θανὼν, ἐν Ἐδέσσῃ, ὅπου καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει ὅτι ἦτο ὁ τάφος τούτου. Ἕτεροι ὅμως λέγουσιν ὅτι ἐπροχώρησεν εἰς Ἰνδίαν καὶ ἐπέκεινα ταύτης· ἀλλὰ τὰς νεωτέρας ταύτας παραδόσεις ἀντικρούουσιν ἄλλοι βεβαιοῦντες ὅτι ὁ εἰς Ἰνδίαν κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον δὲν ἦτο ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς, ἀλλ' ἄλλος τις Θωμᾶς τῶν Νεστοριανῶν λεγομένων ἀπόστολος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἀπέθανε δὲ ὁ Δίδυμος μάρτυς τῆς ἀληθείας τοῦ κηρύγματός του εἴτε ἐν Περσίᾳ εἴτε ἐν Ἰνδίᾳ.

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

Κατὰ τὰς πληροφορίας ἃς κατέλιπεν ἡ διοίκησις τοῦ Καποδιστρίου, ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου κατὰ τὰ ἔτη 1821 καὶ 1828 (ἤτοι κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος) δύναται ὅλως κατὰ προσέγγισιν νὰ ὑπολογισθῇ διὰ τὸ ἔτος 1821 εἰς 938,764, διὰ δὲ τὸ 1828 εἰς 753,400.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

ΤΟ ΗΡΑΙΟΝ.

Τὸ Ἡραῖον, κατὰ Παυσανίαν, ἀπεῖχε τῶν Μυκηνῶν, ὧν ἐν ἀριστερᾷ ἔκειτο, δεκαπέντε ἀρχαῖα στάδια, ἤτοι ἔλαττον τριῶν καθ'ἡμᾶς σταδίων, ἢ χιλιομέτρων παρὰ τὸ Ἐλευθέριον καλούμενον ὕδωρ, ὅπερ ἔῤῥεε κατὰ τὴν ἐκ Μυκηνῶν εἰς Ἄργος ὁδὸν καὶ ἐχρησίμευεν εἰς καθάρσια ταῖς περὶ τὸ ἱερὸν γυναιξὶ καὶ εἰς τὰς ἀποῤῥήτους τῶν θυσιῶν. ἀρχιτέκτων τοῦ ναοῦ ἐλέγετο Εὐπόλεμος ὁ Ἀργεῖος. Ὑπὲρ τοὺς κίονας αὐτοῦ ἦσαν εἰργασμένα ἔνθεν μὲν ἡ γέννησις τοῦ Διὸς καὶ ἡ μεταξὺ θεῶν καὶ γιγάντων μάχη, ἐκεῖθεν δὲ ὁ πρὸς Τροίαν πόλεμος καὶ ἡ ἅλωσις τοῦ Ἰλίου. Πρὸ δὲ τῆς εἰσόδου ἵσταντο ἀνδριάντες καὶ τῶν ἱερειῶν τῆς Ἥρας καὶ ἡρώων ἄλλων τε καὶ τοῦ Ὀρέστου, ὃν ἡ ἐπὶ Ῥωμαίων πτωχὴ κολακεία μετέβαλε δι'ἁπλῆς ἐπιγραφῆς εἰς Αὔγουστον. Ἐν δὲ τῷ προνάῳ ἀριστερᾷ μὲν ἦσαν ἀγάλματα τῶν Χαρίτων, δεξιᾷ δὲ κλίνη τῆς Ἥρας καὶ ἀνάθημα ἡ ἀσπὶς ἣν ὁ Μενέλαος ἀφείλετό ποτε τὸν Εὔφορβον ἐν Ἰλίῳ. Τὸ δὲ ὑπερμέγεθες ἄγαλμα τῆς Ἥρας χρυσοῦ μὲν καὶ ἐλέφαντος πεποιημένον, ὡς τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῷ Παρθενῶνι καὶ τὸ τοῦ Διὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἔργον δὲ τοῦ κλειτοῦ Πολυκλείτου, ἐκάθητο ἐπὶ θρόνου, φοροῦν ἐπὶ κεφαλῆς στέφανον, ὅστις εἶχεν ἐπειργασμένας τὰς Χάριτας καὶ τὰς Ὥρας καὶ ἐν μὲν τῇ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν ἔχον καρπὸν ῥοιᾶς ἢ ῥόδιον, ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ σκῆπτρον ἐφ'οὗ ἐπεκάθητο κόκκυξ, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Ζεὺς ὅτε ἠγάπα παρθένον τὴν Ἥραν μετεμορφώθη εἰς κόκκυγα ἀγρευθεὶς οὕτως ὡς παίγνιον ὑπὸ τῆς θεᾶς. Παρίστατο δὲ τῷ ἀγάλματι τῆς Ἥρας τὸ τῆς Ἥβης, τέχνη Ναυκύδους, ἐλέφαντος καὶ τοῦτο καὶ χρυσοῦ καὶ παρ' αὐτὴν ἦν ἐπὶ κίονος ἀρχαῖον ἄγαλμα τῆς Ἥρας· ὑπῆρχε δὲ καὶ τρίτον τῆς θεᾶς ταύτης ἄγαλμα, καθήμενον, οὐχὶ μέγα, τὸ ἀρχαιότατον πάντων, κατεσκευασμένον ἐξ ἀχλάδος. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀναθημάτων ἀξιολογώτατον μὲν ἐθαυμάζετο βωμὸς ἀργυροῦς ἔχων ἐπειργασμένον τὸν λεγόμενον Ἥβης καὶ Ἡρακλέους γάμον, ἐκ χρυσοῦ δὲ καὶ λίθων λαμπόντων ἀπήστραπτε ταὼς, ἀνάθημα τοῦ Ῥωμαίου βασιλέως Ἀδριανοῦ τῇ θεᾷ, ἧς ὁ ὄρνις οὗτος ἐνομίζετο ἱερός· ἔκειτο δὲ καὶ στέφανος χρυσοῦς καὶ πέπλος πορφύρας, ἀναθήματα τοῦ Νέρωνος. Ὑπεράνω τοῦ ναοῦ τούτου ἐφαίνοντο ἐπὶ Παυσανίου ἔτι τὰ θεμέλια καὶ λοιπὰ τοῦ προτέρου ναοῦ ὅστις κατεκάη διότι ὕπνος κατέλαβε Χρυσηΐδα τὴν ἱέρειαν τῆς Ἥρας, Κύριος οἶδε διὰ τί. Ἀλλ' ἐπάγει ὁ Παυσανίας, ἐξ οὗ ἀντεγράφησαν τὰ ἀνωτέρω, οἱ Ἀργεῖοι καίπερ κακοῦ τηλικούτου παρόντος δὲν κατεβίβασαν τὸν ἀνδριάντα τῆς Χρυσηΐδος, ὅστις καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ περιηγητοῦ ἀνέκειτο ἔμπροσθεν τοῦ κατακαυθέντος ναοῦ.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΟΡΚΟΙ ΠΑΡ' ΑΓΡΙΟΙΣ ΛΑΟΙΣ. — Μεταξὺ τῶν νομάδων φυλῶν τοῦ Βορᾶ τρεῖς τρόποι ὅρκων ἀναφέρονται ὡς συνήθεις. Κατὰ τὸν πρῶτον, ὅστις εἶναι ἧττον ἐπίσημος, ὁ κατηγορούμενος ἀτενίζων τὸν ἥλιον καὶ κραδαίνων μάχαιραν, ὡς εἰ ἤθελε νὰ πολεμήσῃ πρὸς αὐτὸν, ἀνακράζει μεγαλοφώνως. «Εἰ ἔνοχος εἰμὶ, καταπεμψάτω ὁ ἥλιος ἀσθένειαν, ἥτις νὰ συστρέφηται ἐν τῷ σώματί μου ὡς ἡ κραδαινομένη αὕτη μάχαιρα». Ὁ δεύτερος τρόπος τοῦ ὅρκου συνίσταται εἰς τὸ κράζειν, γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ, ἐκ τῶν κορυφῶν ὀρέων τινῶν καὶ ἐπικαλεῖσθαι θάνατον, ἀπώλειαν τῶν τέκνων καὶ τῶν κτηνῶν, ἢ ἀποτυχίαν ἐν κυνηγεσίῳ, ἐν περιπτώσει ἀληθοῦς ἐνοχῆς. Ἀλλ' ὁ ἐπισημότερος ὅρκος γίνεται ὅταν ὁ κατηγορούμενος πίῃ αἷμα κυνὸς ἐπὶ τούτῳ φονευθέντος, εἶτα καέντος ἢ ἀποῤῥιφθέντος, καὶ ἐκφωνήσῃ «Ἐὰν ἀποθάνω, ἂς ἀπολεσθῶ, ἀφανισθῶ ἢ καῶ ὡς ὁ κύων οὗτος». Παραπλήσιος εἶναι ὁ ὅρκος ἐν Σουμάτρᾳ, ἔνθα φονεύουσι ζῶον, ὁ δὲ ὁρκιζόμενος λέγει: «Ἐὰν παραβῶ τὸν ὅρκον μου, ἂς φονευθῶ ὡς τὸ ζῶον τοῦτο καὶ ἐξαφανισθῶ ὡς ἡ καρδία αὕτη ἣν καταῤῥεῖρω». Καὶ ἡ μᾶλλον ἐπίσημος ὁρκωμοσία τῶν Βεδουΐνων, ἡ τῶν σταυροειδῶν γραμμῶν, χαρακτηρίζεται ἐπίσης διὰ τῆς αὐτῆς πίστεως τῆς ἐκδηλουμένης ἐν τῇ περιπτώσει τῶν φονευομένων ζώων καὶ ἐπενεργούσης μετὰ συμπαθητικῆς ἀπωλείας ἐπὶ τῆς ἐνόχου ἐπιορκίας.

Ἐὰν Βεδουῖνος δὲν δυνηθῇ νὰ πείσῃ τινὰ, ὃν ὑποπτεύεται ἐπὶ κλοπῇ, νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἐνοχήν του, φέρει αὐτὸν συνήθως ἐνώπιον σείχου ἢ καδῆ καὶ προσκαλεῖ αὐτὸν νὰ ὁρκισθῇ. Ἐὰν ὁ προσκαλούμενος συναινέσῃ, ἄγουσιν αὐτὸν εἰς μέρος ὁπωσοῦν ἀπέχον τοῦ στρατοπέδου, διότι ὁ ὅρκος, διὰ τῆς μαγικῆς αὐτοῦ φύσεως, ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ ὀλέθριος εἰς τὸ κύριον στρατιωτικὸν σῶμα τῶν Ἀράβων, ἐὰν ἐγίνετο ἐν γειτνιάσει αὐτοῦ. Τότε ὁ ἐνάγων χαράσσει διὰ τῆς μαχαίρας αὐτοῦ μέγαν κύκλον ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ πολλὰς σταυροειδεῖς γραμμὰς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, τίθησιν ἐν τῷ κύκλῳ τὸν δεξιὸν αὐτοῦ πόδα, προσκαλεῖ τὸν κατηγορούμενον νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ, καὶ νὰ λέγῃ μετ' αὐτοῦ: "Παρὰ Θεοῦ καὶ πρὸς Θεὸν καὶ διὰ Θεοῦ, ὀμνύω ὅτι δὲν ἔλαβον τὸ πρᾶγμα, οὐδ' εὑρίσκεται τοῦτο ὑπὸ τὴν κατοχήν μου". — Πρὸς πλείονα ἔτι ἐπισημότητα τοῦ ὅρκου, πολλάκις ὁ κατηγορούμενος τίθησιν ἐν τῷ αὐτῷ κύκλῳ μήριυκα ἢ τεμάχιον

δέρματος καμήλου, τὸ μὲν ἐμφαῖνον ὅτι οὐδέποτε γάλα καμήλου ἐλλείψει αὐτῷ, τὸ δὲ ὅτι οὐδέποτε ἀποστερηθήσεται τῆς χειμερινῆς προμηθείας τοῦ μήρυκος. Ὅσῳ στιβερὰ, ἐν τούτοις, καὶ ἂν ἦναι ἡ τῶν ἀγρίων πεποίθησις ὅτι θάνατος ἢ νόσος θέλουσιν εἶσθαι αἱ συνέπειαι ἐπιορκίας, οὐδαμῶς ἄγνωστος ἐτύγχανεν ἡ ἐκ τῆς ὑποχρεώσεως ὅρκου ἀπαλλαγή. Ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Γουϊνέας οἱ ὁρκισθέντες καταφύγιον εὕρισκον εἰς τὴν συνήθη ἱερατικὴν ἄφεσιν, οὕτως ὥστε, ἐάν τις ὤμνυε ἐπικαλούμενος θάνατον ἐν περιπτώσει ἀθετήσεως τῆς ὑποσχέσεως αὐτοῦ, οἱ ἱερεῖς ὑπεχρεοῦντο πολλάκις νὰ συνορκισθῶσιν ὅτι οὐδαμῶς θὰ ἐποίουν χρῆσιν τῆς ἀφετηρίου αὐτῶν δυνάμεως, πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ ὀμόσαντος. Φαίνεται ὅτι καὶ ἐν Ἀβυσσινίᾳ ἐπεκράτησε τοιοῦτό τι ἔθος, καθότι, ὁρκισθείς ποτε ὁ βασιλεὺς, ἀπετάθη πρὸς τοὺς θεράποντας καὶ εἶπε· "Βλέπετε τὸν ὅρκον ὃν ἔλαβον, ἐκβάλλω αὐτὸν καθαρὸν ἐκ τῆς γλώσσης ἥτις ἐποίησεν αὐτόν". Ἐπὶ τούτοις, ἀπέξεσε τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ καὶ ἀπέπτυσε τὸν ὅρκον. Διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου ἀπηλλάγη ἀποτελεσματικῶς τοῦ ὅρκου αὐτοῦ.

Ο ΔΟΥΝΑΒΙΣ.—Ἐδημοσιεύθη ἐν Γαλαζίῳ ὑπὸ τῶν κκ. Φοσκόλου καὶ Σας πίναξ, ἐν ᾧ σημειοῦνται αἱ ἡμερομηνίαι καθ' ἃς ἔπηξε καὶ ἀνέλυσεν ὁ Δούναβις ἐν διαστήματι 42 ἐτῶν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1878.—Ὁ πίναξ οὗτος ἐπὶ τὸ συνοπτικώτερον ἔχει ὡς ἑπομένως·

Ἔτη.	Πῆξις.	Τῆξις.	Διάρκεια.
1837	7 Φεβρουαρίου	28 Φεβρουαρίου	22
1837—38	29 Δεκεμβρίου	3 Μαρτίου	65
1838—39	24 »	13 »	80
40	12 Ἰανουαρίου	2 Φεβρουαρίου	21
1840—41	17 Δεκεμβρίου	21 Μαρτίου	94
1841—42	26 »	9 »	74
43	. . . .	. . . .	. .
44	12 Ἰανουαρίου	27 Φεβρουαρίου	47
1844—45	28 Δεκεμβρίου	23 Ἰανουαρίου	27
46	. . . .	. . . .	. .
47	15 Ἰανουαρίου	13 Φεβρουαρίου	30
48	2 »	1 Μαρτίου	60
49	1 »	22 Φεβρουαρίου	53
50	5 »	4 Μαρτίου	59
51	1 Φεβρουαρίου	25 Φεβρουαρίου	25
52	. . . .	. . . .	. .
53	. . . .	. . . .	. .
54	. . . .	. . . .	. .
55	29 Ἰανουρίου 18 Φεβρουαρίου	15 Φεβρουαρίου 26 »	27
1855—56	16 Δεκεμβρίου	27 Ἰανουαρίου	43
57	14 Φεβρουαρίου	6 Μαρτίου	21
58	5 Ἰανουαρίου	15 »	70
59	13 »	11 Φεβρουαρίου	30
60	. . . .	. . . .	. .
61	11 »	27 »	48
1861—62	16 Δεκεμβρίου	17 Μαρτίου	92
1862—63	7 »	3 Φεβρουαρίου	59
64	4 Ἰανουαρίου	22 »	50
1864—65	27 Δεκεμβρίου 16 Φεβρουαρίου	31 Ἰανουαρίου 9 Μαρτίου	56
1865—66	16 Δεκεμβρίου	18 Ἰανουαρίου	34
67	. . . .	. . . .	. .
1867—68	27 »	1 Μαρτίου	66
69	24 Ἰανουαρίου	12 Φεβρουαρίου	20
70	5 Φεβρουαρίου	1 Μαρτίου	24
71	14 »	26 Φεβρουαρίου	13
1871—72	23 Δεκεμβρίου	1 Μαρτίου	70
73	. . . .	. . . .	. .
74	1 Ἰανουαρίου 4 Μαρτίου	28 Φεβρουαρίου 12 Μαρτίου	60
75	12 Ἰανουαρίου	30 »	18
1875—76	31 Δεκεμβρίου	28 Φεβρουαρίου	60
77	. . . .	. . . .	. .
78	5 Ἰανουαρίου	21 Φεβρουαρίου	48

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ Δούναβις ἔπηξε,

Κατὰ τὸν μῆνα δεκέμβριον	13	φορὰς
» » » ἰανουάριον	15	»
» » » φεβρουάριον	5	»

Ἡ ταχυτέρα αὐτοῦ πῆξις ἐγένετο τὸν χειμῶνα τοῦ 1862—63, ἡ δὲ βραδυτέρα τῷ 1857 καὶ 1871. Ἡ βραχυτέρα διάρκεια τῆς πήξεως ἦν ἡμερῶν 13. Ἡ δὲ μακροτέρα ἡμερῶν 94. Συνήθης ἐποχὴ τῆς πήξεως τοῦ ποταμοῦ εἶναι τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ ἰανουαρίου.

Ἐξ ἄλλου ὁ Δούναβις ἀνελύθη,

Κατὰ τὸν μῆνα ἰανουάριον	3	φορὰς
» » » φεβρουάριον	15	»
» » » μάρτιον	15	»

Ἡ τελευταία ἀνάλυσις τῶν πάγων αὐτοῦ ἐγένετο τὸν χειμῶνα τοῦ 1866, ἡ δὲ βραδυτέρα τὸν τοῦ 1841. Συνήθης ἐποχὴ τῆς πήξεως εἶναι τὸ τελευταῖον δεκαήμερον τοῦ φεβρουαρίου,

Ἡ διάρκεια τῆς πήξεως κατὰ μέσον ὅρον εἶναι 50 ἡμέραι.

Ὁ Δούναβις δὲν ἔπηξεν ἐννεάκις, ἤτοι κατὰ τὰ ἔτη 1843—45—52—53—54—60—67—73—77.

ΣΗΜ. Ἡ ἀκρίβεια τῶν ἡμερομηνιῶν, αἵτινες σημειοῦνται κατὰ τὸ νέον ἔτος, ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὸν λιμένα Γαλαζίου, ἀλλὰ πλὴν μικρῶν διαφορῶν δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ τὴν ἔκτασιν τῆς πήξεως καθ' ὅλον τὸν κάτω Δούναβιν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν πλοῦν τοῦ ποταμοῦ, οὗτος δέον νὰ θεωρηθῇ διακεκομμένος ἀπὸ τῆς Βραΐλας μέχρι τοῦ Σουλινᾶ (186 χιλιόμετρα), διότι εἶναι ἐπικίνδυνος πέντε τοὐλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς πήξεως καὶ τρεῖς μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἀναλύσεως τῶν πάγων τοῦ ποταμοῦ.

Ὁ ὑπεύθυνος **Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.**